

Вінницький національний технічний університет
Факультет менеджменту та інформаційної безпеки
Кафедра фінансів та інноваційного менеджменту

Пояснювальна записка

до магістерської кваліфікаційної роботи

на тему «УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧОВОЇ
ПРОМИСЛОВОСТІ (НА ПРИКЛАДІ ПРИВАТНОГО АКЦІОНЕРНОГО
ТОВАРИСТВА «ВІННИЦЬКИЙ ОЛІЙНОЖИРОВИЙ КОМБІНАТ»)»

08-43.МКР.006.00.117.ПЗ

Виконав: студент 2 курсу,
групи МФК-18м
спеціальності 073 – Менеджмент
(освітня програма – Менеджмент
фінансово-кредитної діяльності)
Дудник Т. О.

Керівник: к.е.н., доцент каф. ФІМ
наук. ступінь, вч. звання

Ткачук Л. М.

ПІБ

Підпис

Рецензент: к.е.н., доцент каф. ЕПВМ
наук. ступінь, вч. звання

Нікіфорова Л. О.

ПІБ

Підпис

Вінницький національний технічний університет
Факультет менеджменту та інформаційної безпеки
Кафедра фінансів та інноваційного менеджменту

Спеціальність 073 – Менеджмент
(освітня програма – Менеджмент фінансово-кредитної діяльності)

ЗАТВЕРДЖУЮ
завідувач кафедри ФІМ
д.е.н., професор Зянько В. В.

«08» жовтня 2019 р.

ЗАВДАННЯ НА МАГІСТЕРСЬКУ КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТУ

Дудник Тетяні Олександрівні

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема проекту (роботи): Управління прибутком підприємств харчової промисловості (на прикладі Приватного акціонерного товариства «Вінницький олійножировий комбінат»)

Керівник проекту (роботи) Ткачук Людмила Миколаївна, к.е.н., доцент

(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом ВНТУ від «02» жовтня 2019 року №254.

2. Строк подання студентом проекту (роботи): 02 грудня 2019 р.

3. Вихідні дані до проекту (роботи): Гладка Л. І., Домащенко М. О., Ковальова М. В. Управління прибутком в сучасних умовах. Економіка і регіон: наук. вісник Полтавського національного технічного університету ім. Ю. Кондратюка. 2012. № 1(32). С. 18-23. Духновська Л. М., Павлов В. С. Прибутковість підприємства: сутність та ефективність управління. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2018. Вип. 17. Ч. 1. С. 100-103. Мардус Н. Ю., Товт Ю. М. Особливості формування і використання прибутку підприємства. Вісник Національного технічного університету «ХПІ». Серія : Технічний прогрес та ефективність виробництва. 2014. № 64. С. 16-19. Майборода О. Є., Сукрушева Г. О., Куліш Є. В. Теоретична сутність категорії «прибуток підприємства». Економіка і суспільство. 2017. Вип. 10. С. 310-313. Макалюк І. В., Бершадська І. І. Фактори та резерви підвищення прибутковості на підприємстві. Сучасні проблеми економіки і підприємництва. 2017. Вип. 19. С. 159-166, фінансова звітність ПрАТ «Вінницький олійножировий комбінат» за 2016-2018 рр., наведена в додатках

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити):

у першому розділі – дослідити економічний зміст прибутку як економічної категорії, розглянути особливості управління прибутком, узагальнити методичні підходи до оцінювання прибутку підприємства;

у другому розділі – проаналізувати стан та розвиток харчової промисловості України, надати загальну характеристику ПрАТ «Вінницький олійножировий комбінат», проаналізувати показники фінансово-економічної діяльності та стан управління прибутком ПрАТ «Вінницький олійножировий комбінат»;

у третьому розділі – запропонувати пропозиції та рекомендації з покращення управління прибутком підприємств харчової промисловості.

5. Перелік графічного матеріалу: Таблиці: Систематизація підходів до визначення сутності прибутку. Абсолютні показники, які характеризують фінансово-економічний стан ПрАТ «Вінницький олійножировий комбінат». Відносні показники, які характеризують фінансово-економічний стан ПрАТ «Вінницький олійножировий комбінат». Абсолютні показники, які характеризують фінансові результати ПрАТ «Вінницький олійножировий комбінат». Аналіз доходів ПрАТ «Вінницький олійножировий комбінат». Аналіз витрат ПрАТ «Вінницький олійножировий комбінат». Аналіз рентабельності ПрАТ «Вінницький олійножировий комбінат».

Рисунки: Фактори впливу на прибуток. Структурна схема управління прибутком підприємств. Динаміка індексів виробництва промислової продукції. Динаміка індексів реалізації продукції. Динаміка інвестицій в харчову промисловість. Динаміка чистого фінансового результату по харчовій промисловості та від виробництва олії та інших рослинних жирів. Організаційна структура ПрАТ «Вінницький олійножировий комбінат». Динаміка показників ліквідності ПрАТ «Вінницький олійножировий комбінат». Аналіз структури доходів ПрАТ «Вінницький олійножировий комбінат». Аналіз структури витрат ПрАТ «Вінницький олійножировий комбінат». Блок-схема процесу розробки стратегічних цільових нормативів економічної ефективності виробництва продукції на ПрАТ «Вінницький олійножировий комбінат». Етапи реалізації превентивного антикризового управління ПрАТ «Вінницький олійножировий комбінат». Заходи щодо виведення ПрАТ «Вінницький олійножировий комбінат» з кризи

6. Консультанти розділів проекту (роботи)

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Спеціальна частина	к.е.н., доцент кафедри ФІМ Єпіфанова І. Ю.	___ . ___ . 2019 р.	___ . ___ . 2019 р.

7. Дата видачі завдання «08» жовтня 2019 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

Назва етапів магістерської кваліфікаційної роботи (МКР)	Строк виконання етапів проекту (роботи)	Примітка
Формування та затвердження теми магістерської кваліфікаційної роботи (МКР)	червень-вересень	
Виконання теоретичної частини МКР. Перший рубіжний контроль виконання МКР (1-й розділ МКР)	ІІІ декада жовтня	
Виконання аналітичної частини МКР. Другий рубіжний контроль виконання МКР (2-й розділ МКР)	ІІ декада листопада	
Розробка рекомендацій та пропозицій. Третій рубіжний контроль виконання МКР (3-й розділ МКР)	І декада грудня	
Перевірка МКР на плагіат. Попередній захист МКР	ІІ декада грудня	
Рецензування МКР	ІІ декада грудня	
Захист МКР	ІІІ декада грудня (за графіком)	

Завдання видав науковий керівник _____
(підпис)

к.е.н., доцент кафедри ФІМ
наук. ступінь, вчене звання (посада)
Ткачук Л. М.
_____
(ініціали та прізвище)

Завдання отримав студент _____
(підпис)

Дудник Т. О.
_____
(ініціали та прізвище)

АНОТАЦІЯ

У магістерській кваліфікаційній роботі сформовано пропозиції з покращення стану управління прибутком підприємств харчової промисловості.

Досліджено економічну сутність та особливості управління прибутком, проаналізовано методики аналізу стану управління прибутком підприємства.

Проаналізовано стан харчової промисловості України, здійснено оцінювання фінансово-економічної діяльності та прибутку ПрАТ «Вінницький олійножировий комбінат».

Запропоновано заходи з підвищення ефективності господарської діяльності та управління прибутком підприємств.

Ключові слова: прибуток, чистий прибуток, нерозподілений прибуток, рентабельність

ANNOTATION

In the master's qualification work In the master's qualification work proposals for improving the profit management of the food industry enterprises were formed.

The economic essence and peculiarities of profit management are investigated, the methods of analysis of the state of profit management of the enterprise are analyzed.

The state of the food industry of Ukraine is analyzed, the financial and economic activity and profit of PJSC Vinnytsia Oil and Fat Plant were evaluated.

Measures to improve the efficiency of business and profit management of enterprises are proposed.

Keywords: profit, net profit, retained earnings, profitability

ЗМІСТ

ВСТУП	7
1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ	10
1.1 Економічний зміст прибутку як економічної категорії та фактори, що його визначають	10
1.2 Особливості управління прибутком підприємств харчової промисловості	18
1.3 Методичні підходи до оцінювання ефективності управління прибутком підприємства	23
Висновки до першого розділу	31
2 АНАЛІЗУВАННЯ СТАНУ УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ	32
2.1 Аналізування стану та розвитку харчової промисловості України	32
2.2 Загальна характеристика ПрАТ «Вінницький олійножировий комбінат»	38
2.3 Аналіз показників фінансового-економічної діяльності підприємства	46
2.4 Оцінювання системи управління прибутком ПрАТ «Вінницький олійножировий комбінат»	53
Висновки до другого розділу	62
3 ПРОПОЗИЦІЇ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПОКРАЩЕННЯ УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ ПРАТ «ВІННИЦЬКИЙ ОЛІЙНОЖИРОВИЙ КОМБІНАТ»	63
3.1 Пропозиції щодо покращення управління фінансовими результатами	63
3.2 Напрямки підвищення ефективності антикризового управління підприємством	71
Висновки до третього розділу	79
ВИСНОВКИ	80
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	82
ДОДАТКИ	85

ВСТУП

Актуальність теми магістерської кваліфікаційної роботи. Прибуток відіграє ключову роль у діяльності будь-якого підприємства і соціально-економічному розвитку країни в цілому. Для підприємницької структури він одночасно є і метою, і результатом, і стимулом, і чинником економічної безпеки. Величина прибутку підприємства впливає на формування фінансових ресурсів підприємства; збільшення ринкової вартості підприємства; ефективність виробничої діяльності; економічний розвиток держави.

Економічну сутність прибутку та джерела його утворення досліджували у своїх працях А. Бабо, В. Зянько, І. Єпіфанова, Д. Рікардо, А. Сміт, К. Маркс, Ф. Найт, Е. Чемблерле, П. Самуельсон.

Метою магістерської кваліфікаційної роботи є формування пропозицій та рекомендацій щодо покращення фінансового стану підприємств харчової промисловості на основі аналізу управління прибутком.

Для виконання мети в ході написання роботи були поставлені наступні **завдання:**

- дослідити сутність прибутку як економічної категорії;
- узагальнити особливості управління прибутком підприємств харчової промисловості;
- розглянути методики аналізу управління прибутком підприємства;
- проаналізувати стан та перспективи розвитку харчової промисловості України;
- надати загальну характеристику ПрАТ «Вінницький олійножировий комбінат»;
- проаналізувати фінансовий стан ПрАТ «Вінницький олійножировий комбінат» за 2016-2018 рр.;
- здійснити оцінку стану управління прибутком ПрАТ «Вінницький олійножировий комбінат» за 2016-2018 рр.;
- сформулювати пропозиції та рекомендації щодо покращення фінансового

стану ПрАТ «Вінницький олійножировий комбінат».

Предметом дослідження в магістерській кваліфікаційній роботі є прибуток підприємства.

Об'єктом дослідження в магістерській кваліфікаційній роботі є процес аналізу стану управління прибутком ПрАТ «Вінницький олійножировий комбінат».

Наукова новизна одержаних результатів:

– уточнено зміст поняття прибутку як показника, що визначається як різниця між доходами та витратами та характеризує ефективність господарської діяльності підприємства (С. 11-12);

– систематизовано функції прибутку та фактори впливу на прибуток (С. 13-16);

– сформовано напрямки зростання прибутковості через розробку відповідних стратегічних цільових нормативів (С. 70).

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що отримані в роботі теоретичні висновки та практичні рекомендації доведені до рівня конкретних методик та пропозицій, що можуть бути використані для глибокого та розгорнутого дослідження ефективності діяльності підприємств. Наукові і практичні положення щодо підвищення рівня прибутку можуть бути впроваджені на підприємствах харчової промисловості.

Особистий внесок здобувача. Магістерська кваліфікаційна робота є самостійно виконаною науковою працею, в якій розроблено напрями покращення фінансового стану підприємств молочної галузі на основі аналізу управління прибутковістю підприємства.

Наукові положення, висновки та рекомендації, що виносяться на захист, одержані автором самостійно. З наукових праць, опублікованих у співавторстві, у магістерській роботі використано лише ті положення, які розроблено автором особисто.

Апробація результатів магістерської кваліфікаційної роботи. Тема роботи апробована на чотирьох конференціях: LVIII Науково-технічна

конференція факультету менеджменту та інформаційної безпеки (м. Вінниця, 22 березня 2019 р.), Молодь в науці: дослідження, проблеми, перспективи – 2018 (м. Вінниця, 06 червня 2018 р.), LVII Науково-технічна конференція факультету менеджменту та інформаційної безпеки (м. Вінниця, 21-23 березня 2019 р.), Молодь в науці: дослідження, проблеми, перспективи 2019 (м. Вінниця, 21.10.2019 р.).

Наукові публікації. За темою магістерської кваліфікаційної роботи опубліковано 4 наукові праці, в тому числі 4 тез доповідей на конференціях.

Структура і зміст магістерської кваліфікаційної роботи. Магістерська кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, використаних джерел, додатків. Загальний обсяг роботи становить 118 сторінок, включаючи 7 таблиць, 15 рисунків, 3 додатки і список використаної літератури із 33 найменувань.

1 ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

1.1 Економічний зміст прибутку як економічної категорії та фактори, що його визначають

Прибуток є однією з найдавніших категорій, яка отримала нове тлумачення в умовах сучасного економічного розвитку країни. Зміст будь-якої господарської діяльності полягає у досягненні економічного ефекту у вигляді прибутку.

Дослідженням прибутку як надзвичайно складної категорії займалися представники існуючих шкіл і наукових напрямів. Зокрема, щодо джерела прибутку як такого в історії економічної думки існували розрізнені погляди, що, по-перше, пояснюється соціально-економічним становищем країн, на теренах яких ці теорії дістали розвитку, а по-друге, рівнем розвитку політичних, економічних та соціальних систем. Перші визначення прибутку були ідентичні значенню валового доходу, який індивідуалістичною системою розподілу поділявся на три категорії: доходи від капіталу, землі та доходи від праці. Вважалося, що кожен із видів доходів є обов'язковою винагородою для одержувача за надані ним послуги у народному господарстві. Прибуток, як узагальнюючий показник фінансових результатів господарської діяльності є однією з економічних категорій, становлення поняття якого більшість дослідників відносять до зародження товарного виробництва, початок формування купецького капіталу.

Результати дослідження робіт вчених щодо визначення і формування прибутку дозволяє сформулювати сутність категорії прибутку підприємства (табл. 1.1). Бланк І. А. визначає прибуток як втілений у грошовій формі чистий дохід підприємця на вкладений капітал, що характеризує його винагороду за ризик здійснення підприємницької діяльності та є різницею між сукупним доходом і сукупними витратами у процесі здійснення цієї діяльності [1].

Таблиця 1.1 – Систематизація підходів до визначення сутності прибутку

Автор	Прибуток – це
Бланк І. А. [1], Гладка Л. І., Домащенко М. О., Ковальова М. В. [2, с. 18] Єпіфанова І. Ю., Гуменюк В. С. [3]	частина доходу, що залишається на підприємстві після вирахування всіх витрат, безпосередньо пов'язаних із виробництвом та реалізацією виробленої продукції
Брігхем Є. Ф. [5]	виробнича категорія, яка характеризує відносини, що складаються у процесі суспільного виробництва
Череп А. В. [6, с. 113]	частина чистого доходу, створеного в процесі виробництва і реалізованого у сфері обертання, що безпосередньо одержує підприємство
Духновська Л. М., Павлов В. С. [7]	важливий показник, який є якісною характеристикою ефективності господарської діяльності та використання всіх наявних ресурсів
Поддєрьогін А. М. [8]	частина заново створеної вартості, виробленої і реалізованої, готової до розподілу
Мардус Н. Ю., Товт Ю. М. [9]	основний чинник його економічного і соціального розвитку, джерело самофінансування, стимулювання соціально-економічного розвитку виробництва і матеріального заохочення персоналу
Майборода О. Є., Сукрушева Г. О., Куліш Є. В. [10]	фінансовий результат підприємства, абсолютний показник, який здійснює виробничу, комерційну, науково-дослідну та іншу діяльність та характеризує ступінь успіху проведення цієї діяльності
Лисенко Б. О. [11]	форма доходу підприємця, який вклав свій капітал з метою досягнення певного комерційного успіху, проте він характеризує лише ту частину доходу, яка «очищена» від затрат, понесених на здійснення цієї діяльності.
Гетьман О. О. [12]	основне джерело фінансування витрат на виробничий і соціальний розвиток підприємства, а також найвагомим джерелом централізованих ресурсів держави: до доходів бюджету здійснюються відрахування від одержаного доходу підприємства, значною частиною якого є прибуток

Більшість вчених погоджується із Бланком І. А. та вважає, що прибутком вважається та частина доходу, що залишається на підприємстві після вирахування всіх витрат, безпосередньо пов'язаних із виробництвом та реалізацією виробленої продукції [2, с. 18; 3-4].

Брігхем Є. Ф. вважає прибуток є однією з основних категорій товарного виробництва. Це передусім виробнича категорія, яка характеризує відносини, що складаються у процесі суспільного виробництва [5].

Череп А. В. визначає прибуток як частину чистого доходу, створеного в процесі виробництва і реалізованого у сфері обертання, що безпосередньо одержує підприємство [6, с. 113]. В роботі [7] прибуток визначено як важливий показник, який є якісною характеристикою ефективності господарської діяльності та використання всіх наявних ресурсів.

Поддєрьогін А. М. визначає прибуток як частину заново створеної вартості, виробленої і реалізованої, готової до розподілу. Таким чином, наголошується на важливості процесу реалізації виробленого продукту за кошти [8].

На думку Мардус Н. Ю. [9] прибуток підприємства – основний чинник його економічного і соціального розвитку. Це підтверджується тим, що прибуток є джерелом самофінансування, стимулювання соціально-економічного розвитку виробництва і матеріального заохочення персоналу. Саме прибуток є оціночним показником, основним джерелом власного капіталу підприємств, а саме джерелом розширення виробництва і забезпечення інших потреб підприємства.

Прибуток визначають і як форму доходу підприємця, який вклав свій капітал з метою досягнення певного комерційного успіху, проте він характеризує лише ту частину доходу, яка «очищена» від затрат, понесених на здійснення цієї діяльності [11]. Гетьман О. О. вважає, що прибуток є основним джерелом фінансування витрат на виробничий і соціальний розвиток підприємства, а також найвагомим джерелом централізованих ресурсів держави: до доходів бюджету здійснюються відрахування від одержаного доходу підприємства, значною частиною якого є прибуток [12].

Таким чином, на сьогодні існують різні підходи до визначення сутності прибутку. На нашу думку прибуток – це показник, який визначається як різниця між доходами та витратами та характеризує ефективність господарської діяльності підприємства.

Економічний зміст прибутку розкривається у функціях, які він виконує [10]:

- оціночна функція – надає можливість оцінити якість та ефективність діяльності господарського суб'єкту за визначений період;

- розподільча функція – реалізується шляхом використання прибутку як формування джерел фінансування діяльності підприємства та відрахувань у вигляді податків у бюджети всіх рівнів;

- стимулююча функція – спроможність прибутку підприємства стимулювати власників та працівників підприємства, проводити операційну та фінансову діяльність більш ефективно для одержання більшого прибутку, для задоволення власних потреб та потреб підприємства.

Прибуток є основним фінансовим джерелом розвитку підприємства, науково-технічного вдосконалення його матеріальної бази і продукції, всіх форм інвестування. Він слугує джерелом сплати податків. З урахуванням значення прибутку вся діяльність підприємства спрямована на його зростання. Тобто прибуток як економічна категорія відбиває дохід, який створений в процесі матеріального виробництва в процесі підприємницької діяльності.

Розмір прибутку будь-якого підприємства залежить від порядку визначення фінансового результату, понесених витрат та отриманих доходів. На кожному етапі формування прибутку – валового, від операційної діяльності, від фінансової діяльності та чистого прибутку – важливим моментом є збільшення доходів та скорочення витрат.

У формуванні прибутку є особливості, які залежать від сфери діяльності підприємства, галузі господарства, форми власності, розвитку ринкових відносин та інших факторів. Процес отримання підприємством прибутку відбувається під впливом як внутрішніх, так і зовнішніх факторів. Зовнішні

фактори не залежать від діяльності підприємства, але суттєво впливають на його прибуток. До них можна віднести (рис. 1.1): природні умови, транспортні умови, інфраструктура ринку, конкуренція на ринку, рівень інфляції тощо.

Внутрішні фактори, які впливають на прибуток, піддаються управлінському впливу і дозволяють моделювати господарські процеси з метою підвищення прибутковості. Внутрішні фактори, що впливають на прибуток, характеризуються ритмічністю виробництва, матеріальною, науковою та організаційно-технічною оснащеністю виробництва, якістю продукції, її асортиментом і структурою, ефективністю використання ресурсів, комерційною та природоохоронною діяльністю, соціальними умовами праці та побуту.

При цьому частина внутрішніх фактори впливу поділяють на основні (первинні) та неосновні (другорядні).

До основних факторів впливу на прибуток відносять [14]:

- зростання обсягів реалізації продукції;
- собівартість продукції;
- управлінський облік;
- ціна;
- рівень конкурентоспроможності;
- вплив структури продукції визначається співвідношенням високорентабельної, низькорентабельної і збиткової продукції.

Підгрупа неосновних факторів справляє менш істотний вплив, який не відразу може стати помітним, має вплив на діяльність підприємства. До неосновних факторів впливу на прибуток відносять [14]:

- умови праці;
- рівень технічного оснащення;
- рівень організації виробництва;
- корпоративна соціальна відповідальність.

Для різних потреб розрізняють наступні види прибутку.

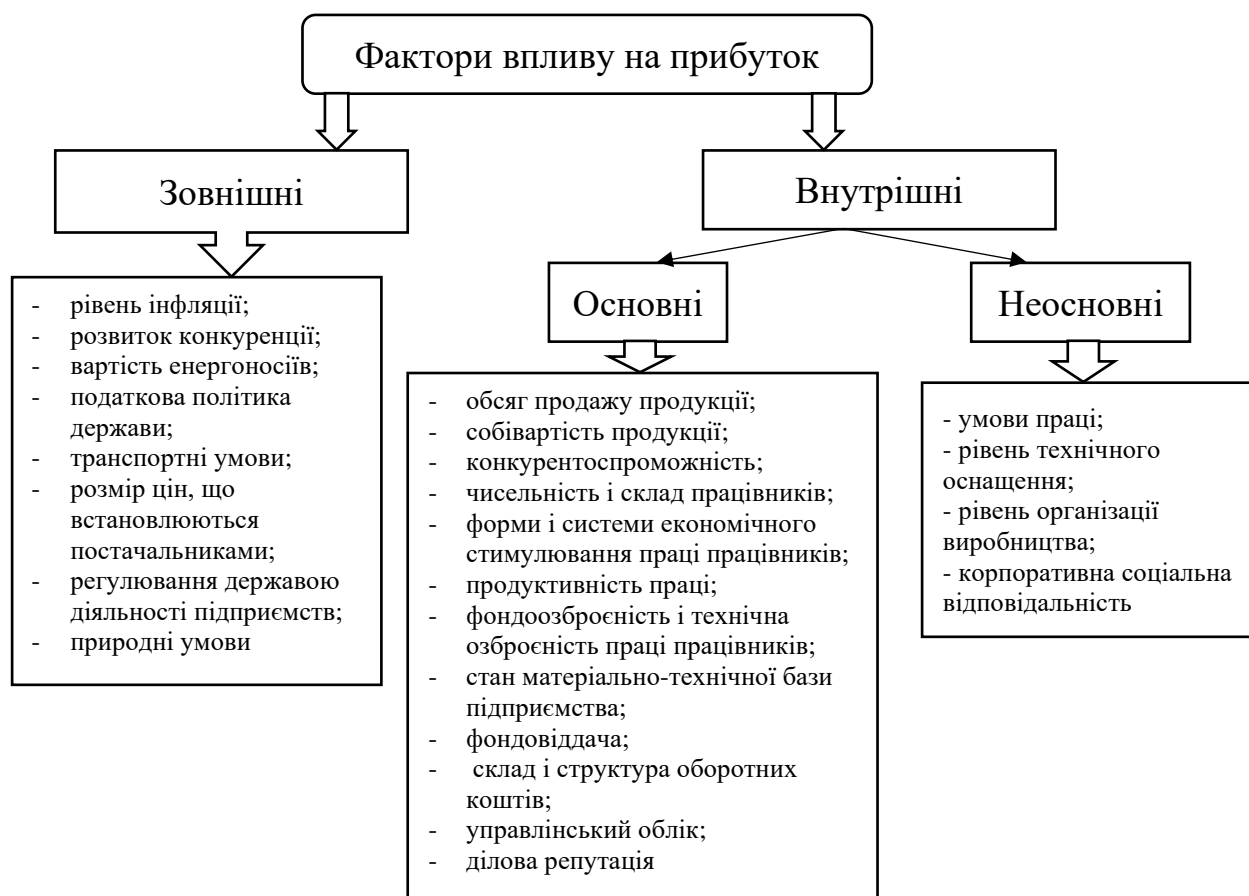

Рисунок 1.1. Фактори впливу на прибуток (складено за даними [9-14])

За джерелами формування прибутку виділяють [5]:

- прибуток від реалізації продукції товарів, робіт, послуг – є головним видом прибутку на підприємстві, пов’язаний з галузевою специфікою діяльності підприємства;
- прибуток від реалізації майна, що становить прибуток від продажу видів основних фондів і нематеріальних активів, які зношені або не впроваджені, також раніше закуплених зайвих запасів сировини, матеріалів і деяких інших видів матеріальних цінностей, зменшений на суму витрат, які понесло підприємством у процесі їх реалізації;
- прибуток від позареалізаційних операцій.

За користувачами інформації про результати діяльності підприємства виділяють:

- бухгалтерський – це кінцевий результат проведення всіх видів діяльності;

- оподатковуваний – прибуток від діяльності, яка підлягає оподаткуванню податком на прибуток підприємства;
- економічний – завжди менше бухгалтерського на величину внутрішніх поточних витрат [8].

За джерелами формування прибутку в розрізі основних видів діяльності підприємства виділяють [5]:

- прибуток від операційної діяльності – сукупний обсяг прибутку від реалізації продукції й прибутку від інших операцій, що не відносяться до інвестиційної або фінансової діяльності;
- прибуток від інвестиційної діяльності – фінансовий результат від операцій з придбання і продажу - основних засобів, нематеріальних активів, інших необоротних активів, а також короткострокових фінансових інвестицій, які не є еквівалентами коштів.
- прибуток від фінансової діяльності – фінансовий результат операцій, які приводять до зміни розміру й складу власного капіталу й позичок підприємства (залучення додаткового акціонерного або пайового капіталу, емісії облігацій і інших боргових цінних паперів, залучення кредиту в різних його формах, погашення зобов'язань по основному боргу і т.п.).

За складом елементів, що формують прибуток підприємства, відрізняють:

- маржинальний прибуток – сума чистого прибутку від операційної діяльності за вирахуванням суми змінних витрат;
- валовий прибуток – сума чистого доходу від операційної діяльності за вирахуванням усіх операційних витрат;
- чистий прибуток – сума балансового (або валового) прибутку, зменшену на суму податкових платежів за його рахунок.

Залежно від підходу до оподаткування визначають такі види прибутку [12]:

- податковий прибуток – сума прибутку, визначена за податковим законодавством об'єктом оподаткування за звітний період;

- обліковий прибуток – сума прибутку до оподаткування, визначена в бухгалтерському обліку і відображена у звіті про фінансові результати за звітний період.

За періодом формування відрізняють прибуток попереднього, звітного та планового періоду.

За методикою планування прибутку виділяють:

– ресурсний прибуток – прибуток, сформований виходячи з ресурсних можливостей підприємства;

– цільовий прибуток – прибуток, сформований виходячи з суми необхідного підприємству обсягу внутрішніх фінансових ресурсів для фінансування виробничого розвитку відповідно до фінансової стратегії підприємства.

Підсумковий результат господарювання передбачає поділ прибутку на позитивний прибуток і негативний прибуток (збиток).

За способами розрахунку і відображення у фінансовій звітності відрізняють такі види прибутку [15]:

- валовий прибуток,
- прибуток від операційної діяльності,
- прибуток від звичайної діяльності, що характеризує фінансовий результат від всіх традиційних для даного підприємства видів діяльності й господарських операцій,

- чистий прибуток,
- прибуток від надзвичайних подій.

За характером використання чистого прибутку виділяють:

- капіталізований прибуток – сума прибутку, яка спрямована на фінансування приросту активів підприємства,

- спожитий прибуток – частина прибутку, яка витрачена на виплати власникам (акціонерам), персоналу або на соціальні програми підприємства.

За формою власності підприємства передбачає засновницький або установчий прибуток; консолідований прибуток – загальна сума

оподатковуваного прибутку суб'єкта підприємницької діяльності та акціонерний прибуток.

Отже, визначення сутності прибутку надало можливість визначити прибуток як показник, який визначається як різниця між доходами та витратами та характеризує ефективність господарської діяльності підприємства.

Узагальнено функції прибутку та основні його види.

1.2 Особливості управління прибутком підприємств харчової промисловості

Управління прибутком – це цілеспрямований, систематичний процес підготовки, оцінки, відбору та реалізації альтернативних управлінських рішень з усіх питань його формування, розподілу та використання на конкретному підприємстві [16]. Р. В. Скалюк визначає управління прибутком підприємства як комплексний процес розробки та реалізації обґрунтованих управлінських рішень у розрізі процесів формування, розподілу, використання прибутку, спрямованих на забезпечення стійкого підвищення прибутковості, ринкової вартості та досягнення довгострокового економічного розвитку підприємства, що сприяє успішній реалізації його головної мети [17, с. 112].

Система управління прибутком підприємства вимагає формування систематизованого переліку макрооб'єктів управління, які поділяються на два основні види [1, с. 69]:

- управління формуванням прибутку;
- управління розподілом і використанням прибутку.

Головною метою управління прибутком є визначення напрямів найефективнішого його формування та оптимального розподілу, які спрямовані на забезпечення розвитку діяльності підприємства та зростання його ринкової вартості.

Основними завданнями управління формуванням прибутку підприємства є [18]:

- забезпечення максимізації його розміру, що формується і який відповідає ресурсному потенціалу суб'єкта господарювання та ринковій кон'юнктурі;

- забезпечення оптимальної пропорційності між рівнем прибутку, що формується, та допустимим рівнем ризику;

- забезпечення високої якості прибутку, що формується;

- забезпечення постійного збільшення ринкової вартості підприємства;

- підтримка конкурентоспроможності у довгостроковому періоді;

- забезпечення ліквідності підприємства та його платоспроможності;

- підтримка інвестиційної привабливості.

В літературі виділяють такі етапи управління розподілом та використанням прибутку [18]:

- 1) формування інформаційної бази для аналізу ефективності використання прибутку підприємством;

- 2) ретроспективний аналіз використання прибутку підприємства;

- 3) аналіз внутрішніх та зовнішніх чинників, які впливають на ефективність використання прибутку підприємства;

- 4) визначення напрямів розподілу прибутку на поточний період з урахуванням стратегічних і тактичних цілей підприємства;

- 5) розроблення системи управлінських рішень із забезпечення повного та ефективного використання розподіленого прибутку;

- 6) забезпечення контролю за виконанням управлінських рішень щодо розподілу та використання прибутку підприємства;

- 7) коригування окремих управлінських рішень щодо розподілу та використання прибутку та результати здійсненого контролю з урахуванням стратегії розвитку підприємства.

Бланк І. О. виділяє п'ять основних принципів, що лежать в основі управління прибутком [1, с. 48-50]:

- інтегрованість із загальною системою управління підприємством;

- комплексний характер прийняття управлінських рішень;

- високий динамізм управління;
- варіативність підходів до розробки окремих управлінських рішень;
- орієнтованість на стратегічні цілі розвитку підприємства.

Система управління прибутком підприємства наведена на рис. 1.2.

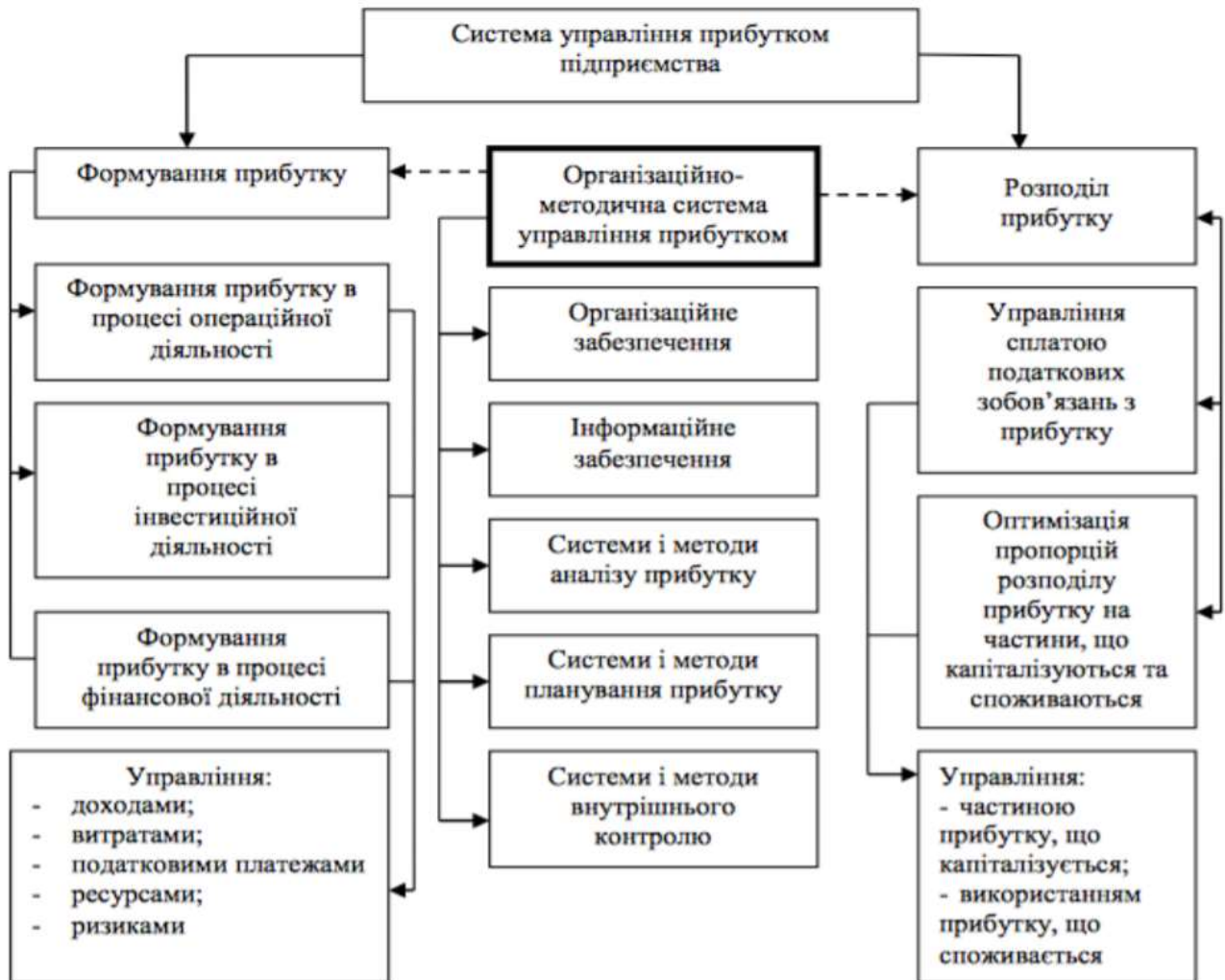

Рисунок 1.2. Структурна схема управління прибутком підприємств [19]

З рис. 1.2 видно, що основними складовими системи управління прибутком є його формування та розподіл. Отриманий загальний прибуток використовується в першу чергу на сплату відсотків банку за кредитами, встановлених податків і платежів до бюджету.

Прибуток, що залишився, вважається чистим і розподіляється на розсуд власників та менеджменту підприємства. Частина чистого прибутку може

спрямовуватися на виробничий і соціальний розвиток товариства, виплату відсотків за облігаціями і до резервного фонду.

Прибуток, що використовується на споживання, виходить зі сфери діяльності підприємства, він "проїдається", а з розвитком діяльності підприємства пов'язаний через стимулювання праці й капіталу. Прибуток, спрямований на соціальні потреби, витрачається на утримання та експлуатацію соціально-побутових об'єктів, що знаходяться на балансі підприємства, на фінансування будівництва об'єктів оздоровчого та культурно-масового характеру. Зі споживаної частини прибутку виплачуються премії за досягнення в праці, надається матеріальна допомога, одноразові виплати ветеранам праці, пенсіонерам і т.п.

Вирізняють такі стратегічні типи орієнтації підприємств на прибуток [19]:

1. Стратегія одержання задовільного прибутку базується на одержанні підприємством такого рівня прибутку, якого вистачить на покриття усіх витрат і розвиток у довгостроковому періоді. Її суть полягає в урахуванні ризику при плануванні. Стратегія забезпечення задовільного прибутку передбачає закріплення конкурентних позицій підприємства на ринку, можливість здійснення інвестиційного і інноваційного розвитку, матеріальної мотивації персоналу тощо.

2. Стратегія мінімізації прибутку (стабільного прибутку) передбачає максимізацію мінімуму доходів, що очікуються, поряд з мінімізацією максимуму збитків та при зважанні на дії конкурентів. Зазначена стратегія набуває все більшого розповсюдження, оскільки передбачає рентабельну діяльність підприємства та його розвиток, але не вимагає максимізації прибутку.

3. Максимізація прибутку передбачає одержання максимально високого прибутку як за рахунок внутрішніх резервів, так і за рахунок споживачів. В основу діяльності більшості вітчизняних підприємств закладена стратегія максимізації прибутку. Використання даної стратегії в короткостроковому періоді не забезпечує відповідних темпів економічного зростання в довгостроковому періоді. Виникає загроза використання високого прибутку на

поточні цілі, внаслідок чого підприємство втрачає важливе джерело фінансування розширеного відтворення, збільшується загроза банкрутства, викликана високим рівнем ризику діяльності.

Процес управління прибутком вимагає застосування таких наукових підходів[20]:

- системного – прибуток підприємства розглядається як сукупність взаємозалежних елементів, що має вихід (мету), вхід, зв'язок із зовнішнім середовищем, зворотний зв'язок;
- комплексного – врахування економічних, організаційних, соціальних, психологічних, а за необхідності й інших аспектів управління прибутком підприємства та їх взаємозв'язків;
- інтеграційного – дослідження і посилення взаємозв'язків між елементами прибутку; між стадіями формування і розподілу прибутку; між рівнями управління прибутком по вертикалі; між суб'єктами управління прибутком підприємства по горизонталі.
- маркетингового – орієнтація інструмента управління прибутком підприємства на споживача,
- функціонального – процес управління прибутком розглядається як сукупність функцій, які необхідні;
- альтернативного – удосконалюється існуючий прибуток, що дозволяє докорінно поліпшити структуру об'єкта, напрямки формування і розподілу;
- динамічного – прибуток розглядається в діалектичному розвитку, досліджуються причинно-наслідкові зв'язки його формування, проводиться ретроспективний аналіз за 5-10 і більше минулих років і перспективний аналіз (прогноз);
- відтворювального – орієнтований на постійне поновлення власного капіталу підприємства, причому, переважно розширене відтворення цього ресурсу;
- процесного – розглядає функції управління як взаємозалежні;

- кількісного – перехід від якісних оцінок прибутку до кількісних за допомогою математичних, статистичних методів, розрахунків, експертних оцінок, системи балів та ін. ;
- адміністративного – регламентація функцій, прав, обов'язків, нормативів якості.

Таким чином, процес управління прибутком – це комплексний процес розробки та реалізації обґрунтованих управлінських рішень у розрізі процесів формування, розподілу, використання прибутку, спрямованих на забезпечення стійкого підвищення прибутковості, ринкової вартості та досягнення довгострокового економічного розвитку підприємства, що сприяє успішній реалізації його головної мети.

1.3 Методичні підходи до оцінювання ефективності управління прибутком підприємства

У процесі аналізу прибутку важливо дати оцінку динаміки прибутку, визначити фактори впливу на його величину та визначити резерви зростання рентабельності господарської діяльності підприємства.

Головними завданнями аналізу прибутку підприємства є [21]:

- вивчення обсягів, складу і динаміки прибутку діяльності підприємства;
- перевірка обґрунтованості й напруженості планового прибутку;
- загальна оцінка виконання плану, прогнози, динаміка;
- визначення відхилення фактичного прибутку від передбаченого планом (розрахунком, прогнозом), вивчення динаміки зміни прибутку за кілька звітних періодів;
- виявлення чинників впливу на формування прибутку оцінка їх динаміки та розрахунки їх впливу;
- вивчення напрямів і тенденцій розподілу прибутку;
- виявлення резервів збільшення прибутку;
- розробка заходів, спрямованих на реалізацію виявлених резервів.

Аналізуючи прибуток у зіставленні з попереднім періодом, доцільно застосовувати прийоми вертикального, горизонтального і трендового аналізу.

Горизонтальний аналіз прибутку за звітний період — це дослідження змін кожного показника у часі з розрахунками абсолютних і відносних відхилень (темпів).

Вертикальний аналіз полягає у визначенні у відсотках структури прибутку від звичайної діяльності, операційних витрат тощо. За допомогою вертикального аналізу можна порівнювати відносні показники підприємств, що відрізняються за абсолютними показниками господарської діяльності.

Трендовий аналіз дозволяє простежити у загальному вигляді динаміку зміни показників фінансових результатів за кілька звітних періодів [4].

Аналіз загальної суми прибутку підприємства здійснюють за таким алгоритмом: спочатку розраховують темп зростання прибутку за звітний рік у порівнянні з минулим роком, а потім цей показник з даними плану (прогнозу) прибутку за звітний період. Такий аналіз доповнюють вивченням складових частин загальної суми прибутку, напрямів розвитку їх у звітному періоді, аналізом структури прибутку за звітний період.

Досконале вивчення та аналіз загальної суми прибутку на підприємстві здійснюють при використанні моделі економічного аналізу, яка оснований на даних фінансової звітності і будується у формі таблиці.

За даними моделі аналізу загальної суми прибутку можуть бути три варіанти аналітичних висновків:

- I. Загальна оцінка виконання плану прибутку;
- II. Зміна окремих складових частин прибутку і вплив цієї зміни на загальну суму прибутку;
- III. Зміна темпів зростання загальної суми прибутку через вплив окремих складових частин.

За першого варіанту аналітичного висновку результати можуть бути такими:

- план за загальною сумою прибутку виконано;

- план за загальною сумою прибутку перевиконано;
- план за загальною сумою прибутку не виконано.

За другого варіанту аналітичного висновку:

- зміна окремих складових частин прибутку збільшує його загальну суму прибутку;

- зміна окремих частин прибутку зменшує його загальну суму прибутку.

За третього варіанту аналітичного висновку:

- темп зростання загальної суми прибутку у порівнянні з минулим роком збільшується;

- темп зростання загальної суми прибутку у порівнянні з минулим роком зменшується.

Аналіз рівня і динаміки фінансових результатів, здійснюється на основі даних форми № 2 «Звіт про фінансові результати»

Аналіз прибутку проводиться методом порівняння фактичних даних за звітний період з фактичними даними за попередній період.

Управління розподілом та використанням прибутку підприємства доцільно здійснювати поетапно [22]:

1. Перший етап – формування інформаційної бази для аналізу ефективності використання підприємства.

2. Другий етап – ретроспективний аналіз використання прибутку підприємства.

3. Третій етап – дослідження внутрішніх та зовнішніх чинників, що впливають на ефективність використання прибутку підприємства.

4. Четвертий етап – це визначення напрямів розподілу прибутку у поточному період з врахуванням стратегічних та тактичних цілей підприємства.

5. П'ятий етап – розроблення системи управлінських рішень по забезпеченню повного та ефективного використання розподіленого прибутку.

6. Шостий етап – забезпечення контролю за виконанням управлінських рішень щодо розподілу та використання прибутку підприємства.

7. Сьомий етап – корегування окремих управлінських рішень щодо розподілу та використання прибутку за результати здійсненого контролю та з врахуванням стратегії розвитку підприємства.

Методологічною основою аналізу фінансових результатів в умовах ринкових відносин є прийняття для всіх підприємств, незалежно від організаційно-правової форми і форми власності, модель їхнього формування і використання.

В процесі аналізу фінансових результатів насамперед аналізують динаміку показників прибутку. Інформація, що утримується у звітній формі 2, дає змогу проаналізувати фінансові результати, отримані від усіх видів діяльності підприємства, визначити структуру прибутку.

Для зручності з метою аналізу динаміки фінансових результатів, усі необхідні показники доцільно оформити у вигляді таблиці.

Для виявлення причин прибутків та збитків необхідно проаналізувати доходи та витрати підприємства.

Доходи — збільшення економічних вигід у вигляді надходження активів або зменшення зобов'язань, які призводять до зростання власного капіталу (крім зростання капіталу за рахунок внесків власників) [23].

Аналіз формування доходів проводиться шляхом оцінки складу та структури доходів підприємств, а також динаміки їх зміни.

Оцінка доходу вимагає співставлення його з витратами, які здійснюються для отримання доходу, і визначення результату даної операції: прибутку або збитку.

Витрати є другим важливим чинником утворення прибутку підприємства.

Згідно з П(С)БО 1 [23], витратами звітного періоду визнаються або зменшення активів, або збільшення зобов'язань, що призводить до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу внаслідок його вилучення або розподілу власниками), за умови, що ці витрати можуть бути достовірно оцінені.

Аналіз розподілу чистого прибутку за напрямками використання передбачає дослідження динаміки розподіленого прибутку за складом і структурою, а також оцінку ефективності його використання на основі системи коефіцієнтів [4].

Для визначення ефективності використання прибутку підприємства додатково можна розрахувати також відносні показники прибутку, а саме рентабельності.

Прибутковість господарської діяльності визначається та характеризується загальним показником рентабельності, який визначається відношенням чистого прибутку до всіх витрат, які приймали участь у створенні цього прибутку. Даний показник показує, яка сума прибутку створюється на підприємстві у розрахунку на 1 грн. витрат, здійснених для одержання прибутку.

Рентабельність витрат основної діяльності визначається як відношення прибутку, одержаного від продажу об'єктів господарської діяльності до виробничої собівартості, адміністративних витрат та витрат на збут.

Оцінка показників рентабельності проводиться методом порівняння їх фактичного рівня із плановим, прогнозованим. Окрім того, порівнюють фактичні темпи зростання показників із темпами зростання, передбаченим прогнозом та планом.

Показник рентабельності активів розраховують за формулою [4]:

$$P_a = \frac{\text{ЧП}}{A} \times 100, \quad (1.1)$$

де ЧП – чистий прибуток підприємства

A – загальна величина активів підприємства.

Рентабельність власного капіталу визначають за формулою [4]:

$$P_{вк} = \frac{\text{ЧП}}{\text{ВК}} \times 100, \quad (1.2)$$

де ВК – величина власного капіталу підприємства.

Рентабельність залученого капіталу визначається як відношення чистого прибутку до середньої величини залученого капіталу за формулою [4]:

$$P_{ЗК} = \frac{ЧП}{ЗК} \times 100\%, \quad (1.3)$$

де ЗК – середньорічна вартість залученого капіталу.

Рентабельність продукції визначається за формулою [4]:

$$P_{пр} = \frac{ЧП}{ЧД} \times 100, \quad (1.4)$$

де ЧП – чистий прибуток,

ЧД – виручка від реалізації продукції.

Валова рентабельність – показує скільки отримано валового прибутку з однієї гривні витрат на собівартість і розраховується за формулою [4]:

$$P_{В} = \frac{ВП}{С} \times 100\% , \quad (1.5)$$

де ВП – валовий прибуток, отриманий підприємством;

С – собівартість реалізованої продукції.

Рентабельність операційної діяльності, яка показує скільки отримано прибутку від операційної діяльності з однієї гривні операційних витрат. Розраховується як відношення фінансового результату від операційної діяльності до операційних витрат за формулою [4]:

$$P_{оп} = \frac{ФРОД}{С + АВ + ВЗ + ІОВ} \times 100\% \quad (1.6)$$

де АВ – адміністративні витрати,

ВЗ – витрати на збут,

ІОВ – інші операційні витрати.

Рентабельність звичайної діяльності, яка показує скільки отримано прибутку від звичайної діяльності з однієї гривні звичайних витрат. Цей показник розраховується як відношення фінансового результату від звичайної діяльності до витрат від звичайної діяльності [4]:

$$P_{зв} = \frac{ЧП}{С+АВ+ВЗ+ІОВ+ФВ+ІВ+ВК} \times 100\%, \quad (1.7)$$

де ФВ – фінансові витрати;

ІВ – інші витрати;

ВК – витрати від участі в капіталі.

Для оцінки ефективності використання чистого прибутку застосовують наступні коефіцієнти: коефіцієнт стимулювання операційної діяльності, коефіцієнт стимулювання фінансових результатів, коефіцієнт стимулювання трудової діяльності і коефіцієнт дивідендних виплат.

Коефіцієнт стимулювання операційної діяльності підприємства обчислюється за формулою [22]:

$$K_{ст. опер. діяльн.} = \frac{Д}{В_{вр}}, \quad (1.8)$$

де $K_{ст. опер. діяльн.}$ – коефіцієнт стимулювання операційної діяльності;

Д – дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), отриманого за відповідний період;

$В_{вр}$ – сума, використана на виробничий розвиток підприємства, чистого прибутку за попередні періоди.

Коефіцієнт стимулювання фінансових результатів розраховується за формулою [22]:

$$K_{\text{ст.фін.рез}} = \frac{\Pi}{B_{\text{вр}}}, \quad (1.9)$$

де $K_{\text{ст.фін.рез}}$ – коефіцієнт стимулювання фінансових результатів;

Π – чистий прибуток досліджуваного періоду;

$B_{\text{вр}}$ – сума, використана на виробничий розвиток підприємства, чистого прибутку за попередні періоди.

Коефіцієнт стимулювання трудової діяльності визначається наступним співвідношенням [22]:

$$K_{\text{ст.труд.діяльн}} = \frac{B_{\text{мс}}}{\text{ФЗП}}, \quad (1.10)$$

де $K_{\text{ст.труд.діяльн}}$ – коефіцієнт стимулювання трудової діяльності;

$B_{\text{мс}}$ – сума чистого прибутку, спрямована на матеріальне стимулювання персоналу;

ФЗП – фонд заробітної плати звітного періоду звітного року.

Коефіцієнт дивідендних виплат обчислюється як відношення [22]:

$$K_{\text{дв}} = \frac{B_{\text{д}}}{\Pi}, \quad (1.11)$$

де $K_{\text{дв}}$ – коефіцієнт дивідендних виплат;

$B_{\text{д}}$ – сума чистого прибутку, спрямована на виплату дивідендів;

Π – сума чистого прибутку звітного періоду.

Таким чином аналіз формування та розподілу прибутку доцільно проводити в такій послідовності:

- проаналізувати склад, структуру та динаміку доходів підприємства,
- проаналізувати склад, структуру та динаміку витрат підприємства,
- оцінити динаміку різних видів прибутку,
- проаналізувати рівень рентабельності підприємства.

Висновки до першого розділу

В даному розділі розглянуто теоретико-методичні аспекти управління прибутком підприємств харчової промисловості.

Узагальнення існуючих підходів дозволило визначити прибуток як показник, який визначається як різниця між доходами та витратами та характеризує ефективність господарської діяльності підприємства.

Систематизовано функції прибутку та фактори впливу на прибуток.

Розкрито види прибутку за різними класифікаційними ознаками.

Узагальнено особливості управління прибутком підприємств харчової промисловості. Головною метою управління прибутком є забезпечення збільшення добробуту власників підприємств на цей момент і у перспективі. Ця мета повинна забезпечувати одночасно гармонізацію інтересів власників з інтересами держави і персоналу підприємства.

Систематизовано основні завдання, принципи, етапи управління прибутком

Наведено структурну схему управління прибутком.

Огляд методик аналізу управління прибутком підприємств надав можливість сформулювати методику аналізу для досліджуваного підприємства.

Матеріали даного розділу висвітлено в працях [24-26], вказаних в списку літератури.

2 АНАЛІЗУВАННЯ СТАНУ УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ

2.1 Аналізування стану та розвитку харчової промисловості України

Харчова промисловість є однією із провідних галузей вітчизняної економіки. Вона відіграє важливу роль в забезпеченні продовольчої безпеки країни, формуванні її експортного потенціалу й здатна позитивно впливати на динаміку економічного зростання України. Харчова промисловість об'єднує у своєму складі десятки підгалузей, основними серед яких є: цукрова, молочна, олійно-жирова, хлібопекарська, кондитерська, м'ясна, лікєро-горілочна тощо. На сьогоднішній день харчова промисловість України забезпечує внутрішній споживчий ринок якісними продуктами харчування майже на 90%. За вартістю валової продукції (майже 20%) вона поступається тільки машинобудуванню та металообробці, за кількістю промислового виробництва потенціалу (10,1%) займає третє місце в структурі промислового комплексу, а за вартістю промислово-виробничих фондів – п'яте [27].

Крім того, галузь відіграє надзвичайно важливу роль у зовнішній торгівлі країни, формуючи більш 50% зовнішньоторговельного обороту продукції АПК України. Ринок харчових продуктів, напоїв і тютюнових виробів в Україні є достатньо конкурентним, адже в країні функціонує понад 5,1 тис. підприємств з 312,5 тис. працівників, що виробляють широкий асортимент продовольчої продукції, яка постачається на внутрішній і зовнішній ринки [28].

На рис 2.1 наведено динаміку індексів промислової продукції, з якого видно, що в цілому темпи зміни обсягів продукції харчової промисловості перевищували темпи по промисловості в цілому. Це підтверджує важливість харчової галузі для промисловості України. При цьому, в 2016-2017 рр. обсяги виробництва перевищили дані за попередні роки. Негативним є те, що в 2018 р. обсяги виробництва були нижчі за обсяги виробництва в 2017 р.

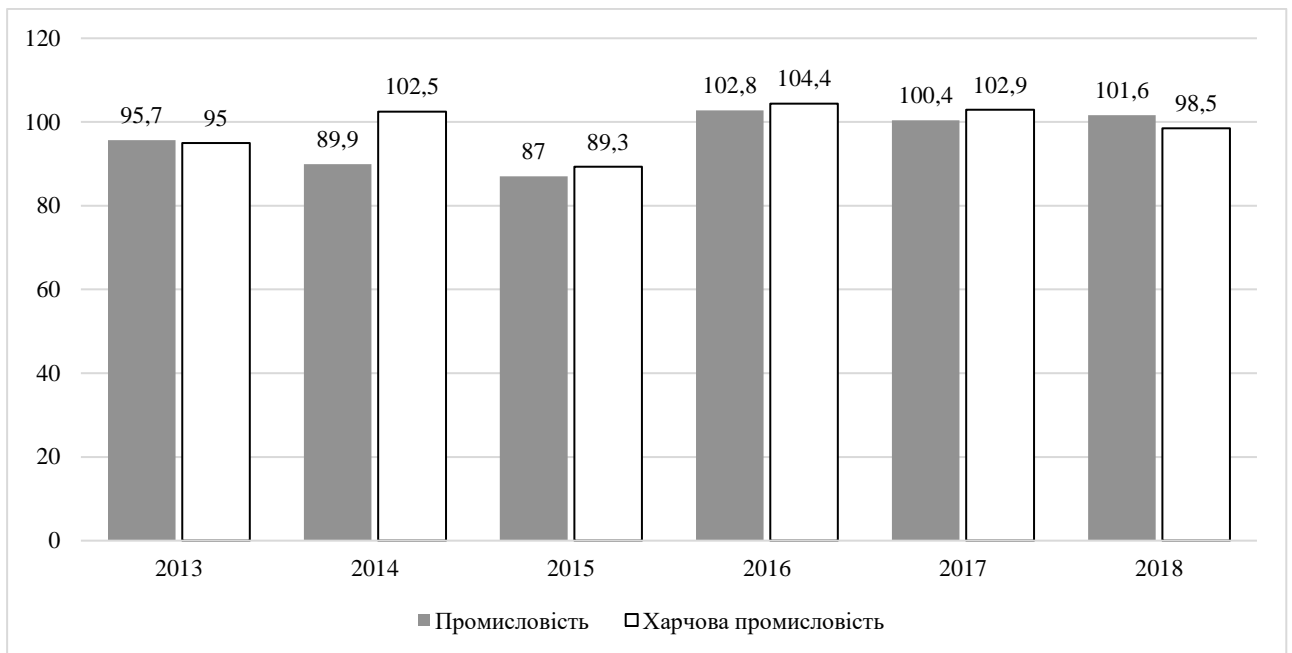

Рисунок 2.1. Динаміка індексів виробництва промислової продукції, відсотків (складено за даними [29])

На рис. 2.2 відображено обсяги реалізації виготовленої продукції промисловості, з якого видно, що незважаючи на зниження темпів виробництва обсяги реалізації продукції харчової промисловості мають динаміку зростання.

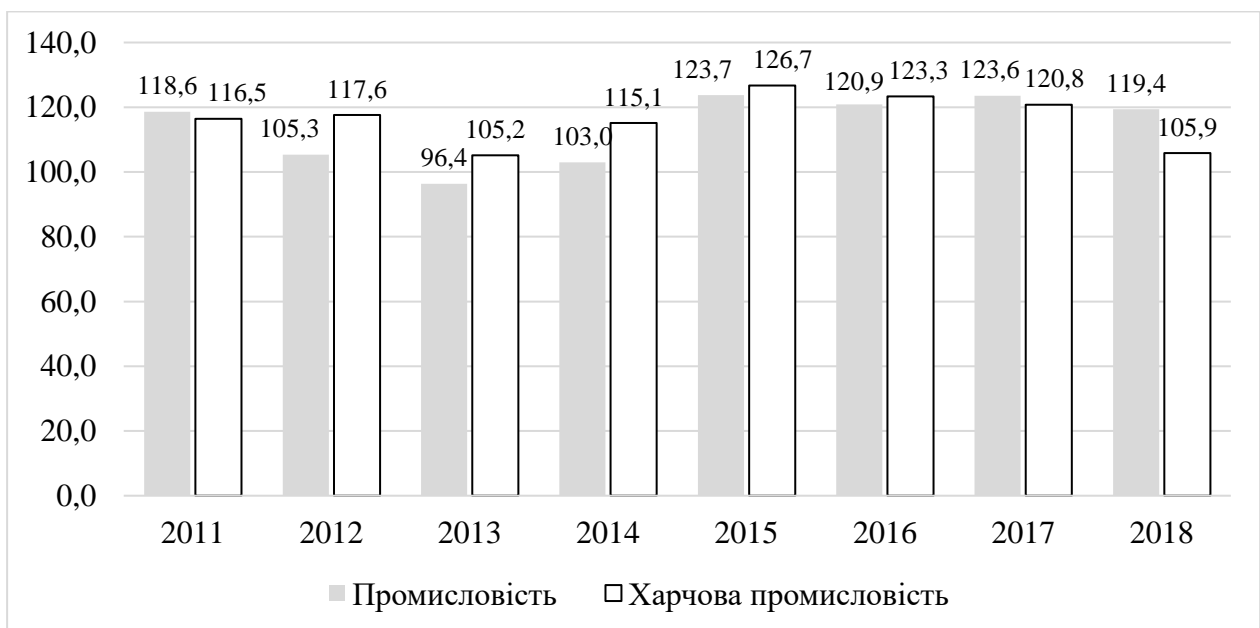

Рисунок 2.2. Динаміка індексів реалізації продукції, відсотків (складено за даними [29])

На рис. 2.3 відображено динаміку інвестицій в харчову галузь, з якого видно, що протягом досліджуваного періоду спостерігалось в більшості випадків зростання обсягу інвестицій в харчову галузь.

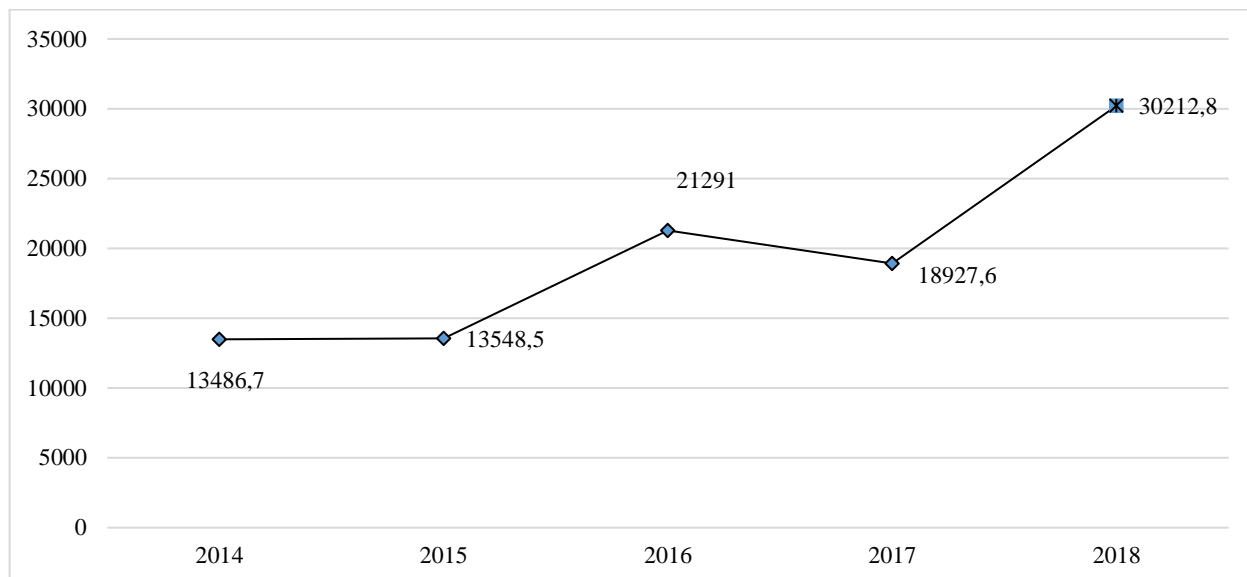

Рисунок 2.3. Динаміка інвестицій в харчову промисловість, млн грн
(складено за даними [29])

Харчова промисловість є важливою складовою агропромислового комплексу України. Як заключна ланка технологічного ланцюга ця галузь повинна виконувати своє безпосереднє призначення, а саме – якомога краще зберегти і переробити сільськогосподарську продукцію, перетворивши її на товари високої якості.

Розвиток харчової промисловості в Україні характеризується зниженням технологічного рівня виробництва, спрацюванням знарядь праці, погіршенням якості продукції, затуханням інвестиційного та інноваційного процесів, витісненням вітчизняних харчових продуктів з внутрішнього й зовнішнього ринків продовольчих товарів, зменшенням обсягів надходження до бюджету та валютних надходжень у країну від експортних операцій галузі тощо.

Важливою складовою харчової промисловості є олійно-жирова галузь, яка є системою технологічно й економічно взаємопов'язаних галузей рослинництва,

переробної промисловості, інфраструктури тощо. До основної продукції галузі відносять:

- олію соняшникову, олію соєву;
- олію ріпакову;
- промислову олійно-жирову продукцію (оліфи);
- жири різних сортів;
- продовольчі та промислові масла.

Допоміжна продукція галузі виготовляється побічно в процесі виготовлення основної – це мила, шампуні, мастильні засоби.

Основною олійною культурою на українському аграрному ринку залишається соняшник, частка якого в загальному обсязі виробництва олійних культур у середньому за 2013-2018 рр. становить приблизно 70%, питома вага виробництва сої збільшилася з 16,4% до 22,7%, ріпаку та кользи зменшилася з 13,8% до 8,9% [29].

Лідерами у виробництві соняшнику є Україна (25 %), Росія (22%) і країни ЄС (20 %). Четверте місце у виробництві олійної сировини у світі займає соняшник. У зв'язку із збільшеним попитом на рослинні олії в останні роки різко збільшилось світове виробництво насіння соняшнику. Соняшник стали культивувати ті країни, які ще порівняно недавно його практично не сіяли (Туреччина, Канада, США). Значно збільшилось виробництво соняшнику в Аргентині. У всіх країнах виробництво насіння соняшнику в останні кілька десятиліть зростає майже у 20 разів [30].

Потужності з переробки олійної сировини в Україні з огляду на постійне збільшення посівних площ та врожайності збільшуються кожного року. Нині в Україні успішно працюють двадцять основних заводів, які випускають понад 80% загального виробництва соняшnikової олії в країні. Найбільшим виробником нерафінованої соняшnikової олії за підсумками 2017/2018 маркетингового року стала компанія «Оптімусагротрейд» (Запорізький МЖК). Згідно з даними Асоціації ТОП-10 виробників нерафінованої соняшnikової олії склали [31]:

- 1) «Оптімусагротрейд» (7,2%);
- 2) «Європейська Транспортна Стивідорна компанія» (“Bunge”) (7,1%);
- 3) «Вінницький олійножировий комбінат» (“ViOil”) (5,3%);
- 4) «Українська чорноморська індустрія» («Кернел») (5,1%);
- 5) «Бандурський маслоекстракційний завод» («Кернел») (5%);
- 6) «Придніпровський маслоекстракційний завод» («Кернел») (4,8%);
- 7) “Allseeds” (4,6%); 8) «АДМ» (4,6%);
- 9) «Дніпропетровський маслоекстракційний завод» (“Bunge”) (4,4%);
- 10) «Полтавський олійноекстракційний завод» («Кернел») (4,3%).

З рис. 2.4 видно, що протягом 2013-2018 рр. спостерігається погіршення фінансового результату від виробництва олії та інших рослинних жирів. Якщо в 2013 р. в цілому за даним видом діяльності було отримано 473635,6 тис. грн прибутку, то в 2018 р. – 254465 тис. грн. збитку. Разом з тим, позитивним є те, що протягом 2015-2018 рр. спостерігається перманентне зниження величини отриманого чистого збитку.

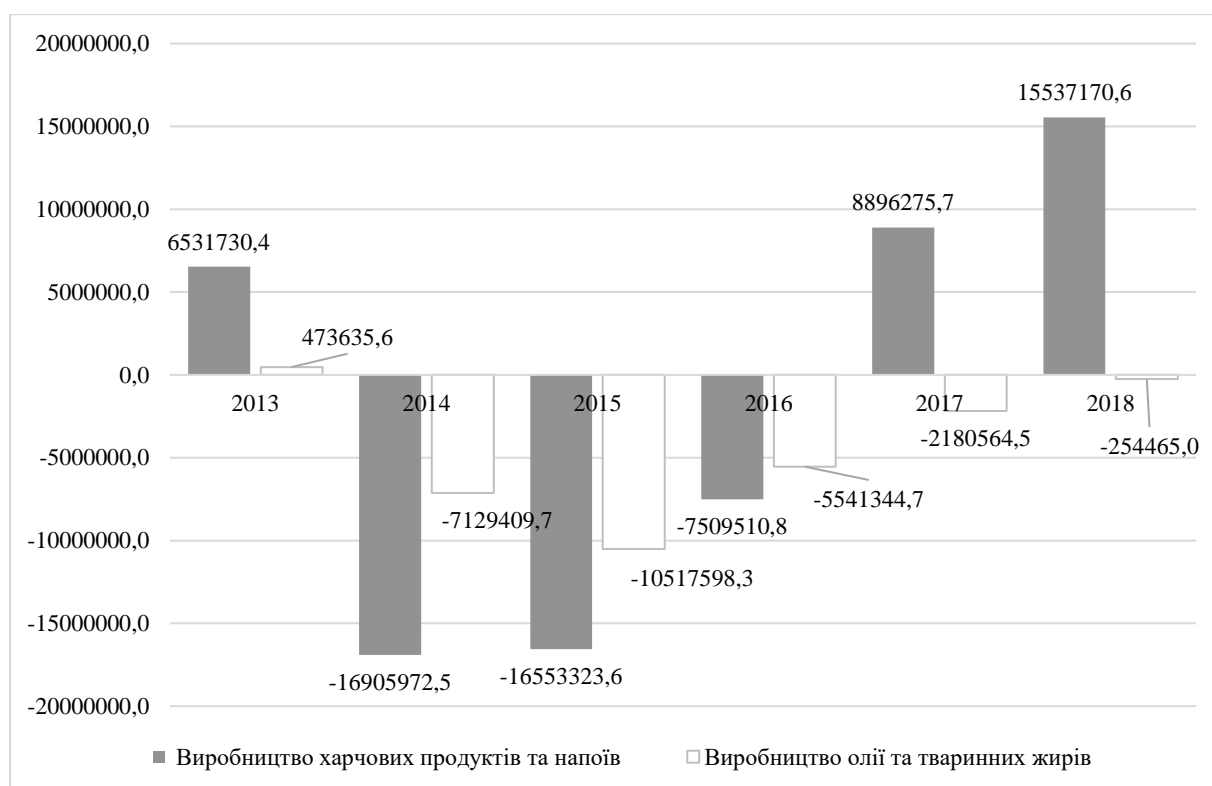

Рисунок 2.4. Динаміка чистого фінансового результату по харчовій промисловості та від виробництва олії та інших рослинних жирів, тис грн (складено за даними [29])

Разом з тим, по харчовій промисловості в цілому спостерігається позитивна динаміка кінцевого фінансового результату: в 2018 р. чистий прибуток по харчовій промисловості в цілому склав 15537170,6 тис. грн. Протягом 2014-2016 рр. Динаміка чистого прибутку по харчовій промисловості та виробництву олії була однаковою- підприємства в загальній сукупності отримували збиток, при чому збиток по харчовій промисловості був більшим, ніж збиток від виробництва олії. В 2017-2018рр. фінансовий результат по харчовій промисловості покращився: сумарно підприємства отримували чистий прибуток, тоді як по виробництву олії промислові підприємства отримували чистий збиток.

Якщо аналізувати співвідношення між підприємствами, які отримали прибуток та збиток (рис. 2.5), то можна помітити, що кількість прибутково працюючих підприємств має нерівномірну динаміку зміни. Разом з тим, кількість підприємств, що отримали прибуток, постійно суттєво переважає ті підприємства, які отримали збиток, і знаходиться в межах 62-72%.

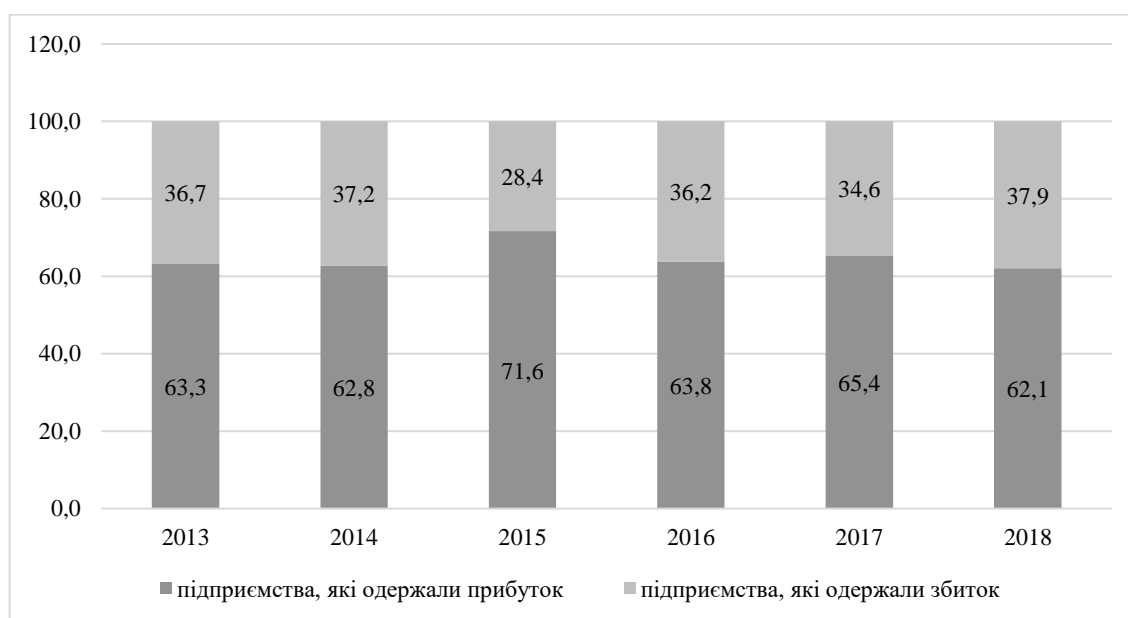

Рисунок 2.5. Динаміка співвідношення підприємств, які отримали прибуток та збиток від виробництва олії та інших рослинних жирів, %
(складено за даними [29])

Таким чином, проведений аналіз харчової промисловості показав, що харчова промисловість є досить значним та стратегічно важливим видом промисловості. Аналіз діяльності підприємств показав, що потрібно взяти заходів щодо підвищення прибутковості діяльності та підвищення якості продукції.

2.2 Загальна характеристика ПрАТ «Вінницький олійножировий комбінат»

Приватне акціонерне товариство «Вінницький олійножировий комбінат» (скорочена назва ПрАТ «ВОЖК») знаходиться за адресою: Вінниця, вул. Немирівське шосе, 26. Приватне акціонерне товариство «Вінницький олійножировий комбінат» є одним з найбільших і найпотужніших підприємств з переробки олійних культур і виробництва рослинних олій та жирів в Україні.

Перша виробнича лінія Вінницького ОЖК була побудована в 1955 році. В 2013 році збудований та введений в дію новий олійноекстракційний завод ОЕЗ-2 з виробництва нерафінованої олії. Ведення всього технологічного процесу переробки олійного насіння – від приймання насіння до відвантаження олії та гранульованого шроту – автоматизоване та проводиться з пульта керування. На підприємстві постійно проводиться модернізація виробництва, впровадження нових технологій.

Основними видами продукції, які виробляє ПрАТ «Вінницький ОЖК», є [32]:

- олії рослинні фасовані та розливні - соняшникова, ріпакова, соєва;
- жири кондитерські та кулінарні;
- саломаси рафіновані дезодоровані;
- саломаси нерафіновані;
- м'які маргарини;
- лущиння гранульване;
- шроти тостовані;
- кисень технічний.

Основними видами послуг ПрАТ «ВОЖК» є:

- заготівля і переробка насіння олійних культур та олійної сировини;
- виконання робіт промислового і непромислового характеру;
  - перевезення пасажирів та вантажів автомобільним транспортом комбінату;
- здійснення торгівлі, комерційної діяльності, маркетингу, посередницької, зовнішньоекономічної та іншої діяльності в межах, передбачених чинним законодавством;
- виробництво та реалізація кисню, доставка кисню споживачам, технічне посвідчення кисневих балонів;
- придбання, використання, зберігання, перевезення та знищення прекурсорів. Товариство, відповідно до мети своєї діяльності, здійснює будь-які види господарської діяльності за винятком заборонених законодавством України.

Виробничий комплекс Товариства розміщений на одній промисловій ділянці площею 20,8 га. До складу ПрАТ «Вінницький ОЖК» входять:

- олійноекстракційний завод по переробці насіння олійних культур добовою потужністю переробки 1 000 т насіння соняшнику, або 600 т насіння ріпаку, або 355 т соєвих бобів;
- олійноекстракційний завод № 2 по переробці насіння олійних культур добовою потужністю переробки до 1 300 т насіння соняшнику, або 1 000 т насіння ріпаку, або 700 т соєвих бобів;
- гідрогенізаційний завод добовою потужністю виробництва 140 тнерафінованих саломасів та 90 т рафінованої дезодорованої олії;
- цех фасування продукції, фасованої в полімерні пляшки, потужністю по виробництву олії –30 т/д, фасованих жирів та маргаринів – 60 т/д; - дільниця гранулювання лушпиння потужністю до 210 т на добу;
- елеватор насіння місткістю 24 000 т насіння соняшнику;
- елеватор шроту місткістю 3 200 т;

- резервуари для зберігання олії об'ємом 12 505 м. куб. на ділянці олійної сировини потужністю заливу 3 000 т на добу залізничних цистерн та 1 300 т на добу флекси-контейнерами;

- котельня загальною потужністю 30 т пар на годину.

ПрАТ «Вінницький ОЖК» виробляє олію соняшникову рафіновану дезодоровану виморожену марки П фасовану, яка для зручності споживачів розфасовується у ПЕТ-пляшки різної місткості : 0,5 л, 0,88 л, 1 л, 5 л. Випускає комбінат олію соняшникову недезодоровану, маргаринову продукцію марки «Віолія». Маргаринова продукція з логотипом «Віолія» та торговим знаком ПрАТ «Вінницький ОЖК» реалізується в багатьох регіонах України.

Рослинні жири для глазури, замінники молочного жиру, шортенінги, саломаси серії «Віолія» добре відомі на підприємствах: ХБК м. Харків, «Світ ласощів» м.Черкаси, КМЗ «ОЛКОМ» м.Київ, ТМЗ «Тулчинка» м. Тульчин Вінницької області та багатьох інших. Саломас рафінований дезодорований серії «Віолія» відвантажується на ТОВ «Авіс» м. Вінниця. Асортимент продукції складає понад 70 найменувань. Вся фасована продукція виробляється під торговою маркою «Віолія».

Продукція ПАТ «Вінницький ОЖК» відвантажується не тільки у всі регіони України, країни СНГ, але й експортується більше ніж в 20 країн світу: Італію, Іспанію, Португалію, Польщу, Англію, Нідерланди, Румунію та ін. Шрот відвантажувався в Республіку Білорусь, Польщу, Литву, Ізраїль, Грузію, Грецію, Німеччину та ін. В 2018 році на експорт відправлено продукції на суму 1 916 881 тис. грн., що становило 75% усього доходу підприємства.

Основними видами послуг, за рахунок яких підприємством отримано більше 10 % доходу за 2018 рік, є переробка насіння та виробництво олії неочищеної – 79.45 %; виробництво шротів з давальницької та власної сировини – 17.49 %.

Протягом всього періоду експлуатації проводилась реконструкція та технічна модернізація обладнання комбінату з поступовим збільшенням потужності. В 2014 р. на ділянці очищення стічних вод впроваджена додаткова

схема очищення стічних вод з використанням коагулянтів і флокулянтів. В 2015 р. виконувались подальші заходи по модернізації обладнання та підвищення ефективності виробництва на олійноекстракційному виробництві. З метою використання енергозберігаючих технологій на комбінаті діє власна котельня для спалювання лушпиння соняшнику, яке утворюється на олійноекстракційних заводах при переробці насіння соняшнику. Отримана пара використовується у технологічних процесах на виробництвах комбінату та для опалення. Використовуються безвідходні технології виробництва, переважна кількість відходів реалізується як готовий продукт. Постійно проводяться заходи над впровадженням екологічно чистих технологій з метою дотримання екологічного законодавства. На дільниці очищення стічних вод впроваджена додаткова схема очищення стічних вод з використанням коагулянтів і флокулянтів.

Головною метою ризик-менеджменту ПрАТ «Вінницький олійножировий комбінат» є оптимізація бізнес-процесів з урахуванням толерантності до ризиків, притаманних діяльності Товариства. Керуючись цією метою, ПрАТ «Вінницький олійножировий комбінат» прагне підтримувати оптимальну структуру короткострокових і довгострокових доходів, максимізуючи відхилення доходності в межах, що відповідають поточній ринковій кон'юктурі. Задачею управління ризиками є забезпечення фінансової стійкості Товариства, його ліквідності, підвищення вартості власного капіталу та найбільш раціональне поєднання інтересів всіх сторін виробничого процесу.

Пріоритетом діяльності ПрАТ «Вінницький ОЖК» є випуск продукції, яка конкурентоспроможна та відповідає сучасним вимогам якості та безпеки. ПрАТ «Вінницький ОЖК» виробляє широкий асортимент високоякісної продукції, яка реалізується великій кількості споживачів. Асортимент продукції складає понад 60 найменувань, фасована продукція виробляється під торговою маркою «Віолія». Основним видом послуг, за рахунок яких підприємством отримано більше 10 % доходу за рік, є переробка насіння соняшнику.

За період свого розвитку олійножирова галузь України реалізує стратегію

експортної орієнтації, поставляючи за межі кордонів України до 80 % виробленої в Україні соняшникової олії. На забезпечення внутрішніх потреб надходить лише 20 % виробленої соняшникової олії.

Публічне акціонерне товариство «Вінницький олійножировий комбінат» належить до Асоціації підприємств по виробництву і переробці рослинних олій та жирів «Укроліяпром», місцезнаходження якої : м. Київ, вул. Б. Грінченка, 1.

Підприємство здійснює свою діяльність в олійно-жировій галузі України в умовах жорсткої конкуренції. Конкурентами Товариства є всі олійно-жирові підприємства України.

Визначаючи потреби і очікування споживачів щодо якісних показників та асортименту продукції, комбінат постійно розширяє асортимент продукції та виробляє її як за ДСТУ, так і за власними Технічними умовами. Продукція комбінату виготовляється за затвердженими Технологічними регламентами та інструкціями з дотриманням санітарних норм та правил. Висока якість та безпечність олій, жирів, маргаринів та шроту, відходів виробництва відповідає вимогам не тільки державних стандартів України, а і стандартів інших держав, куди відвантажується експортна продукція.

ПрАТ «Вінницький олійножировий комбінат» має лінійно-функціональну організаційну структуру управління, яка є комбінацією лінійної та функціональної структур. В основу цієї структури покладено принцип розподілу повноважень та відповідальності за функціями та прийняття рішень по вертикалі. Лінійно-функціональна структура дозволяє організувати управління за лінійною схемою, а функціональні підрозділи допомагають лінійним керівникам у вирішенні відповідних управлінських функцій.

Організаційна структура управління ПрАТ «Вінницький олійножировий комбінат» наведена на рисунку 2.6.

Управління Товариством здійснюють:

- Вищий орган Акціонерного товариства - це Загальні збори акціонерів;
- Наглядова рада Товариства;
- Виконавчий орган: колегіальний - Правління;

– Ревізійна комісія Товариства – рішення про ліквідацію товариства [24].

Створення складної, на перший погляд, системи управлінських органів переслідує єдину ціль - забезпечити дотримання прав акціонерів при прийнятті рішень щодо розвитку підприємства.

Рисунок 2.6. Організаційна структура ПрАТ «Вінницький олійножировий комбінат»

До виключної компетенції загальних зборів акціонерного товариства належить:

- внесення змін до статуту товариства;
- обрання членів наглядової ради;
- утворення і відкликання виконавчого та інших органів товариства;
- затвердження річної фінансової звітності товариства;

– розподіл прибутку товариства;

Виконавчим органом Акціонерного товариства, який здійснює управління його поточною діяльністю, є Правління. Правління є колегіальним виконавчим органом управління, який керує всією поточною діяльністю акціонерного товариства. На даний момент головою правління є Чаленко Дмитро Андрійович. Компетенція Виконавчого органу, порядок проведення його роботи визначаються відповідно до законодавства, Статуту та внутрішніх документів Товариства.

Проведення перевірок фінансово-господарської діяльності Акціонерного товариства здійснює Ревізійна комісія. Ревізійна комісія являється контролюючим органом діяльності акціонерного товариства й особистої участі в управлінні ним не приймає. Склад Ревізійної комісії, порядок проведення її роботи визначаються відповідно до чинного законодавства, Статуту та внутрішніх документів Товариства.

Спостережна рада контролює і регулює діяльність як Правління, так і в цілому акціонерного товариства.

Фінансове управління забезпечує виконання планів з накопичення, своєчасних розрахунків з Держбюджетом, банками, постачальниками і покупцями, складає звітні баланси доходів та витрат.

Відділ оплати праці і заробітної плати керує роботою з наукової організації праці, планування робочих кадрів, системи оплати праці, норм, тарифів, розцінок. Відділ кадрів керує набором, підготовкою, перепідготовкою кадрів, їх використанням.

Відділ технічного контролю забезпечує необхідний рівень якості, зафіксований у нормативних документах, шляхом безпосередньої перевірки кожного виробу і цілеспрямованого впливу на умови і чинники, що формують його.

Управління головного інженера здійснює планування спеціалізації, завантаження виробничих потужностей, забезпечує модернізацію і ремонт устаткування, постачання тепло- і електроенергії.

Технологічне управління розробляє і організує впровадження нових технологій (нові види напоїв), проведення науково-дослідних і експериментально-конструкторських робіт.

Управління матеріально-технічного постачання розробляє і організує виконання планів матеріально-технічного постачання.

Відносини між керівництвом товариства та його працівниками регулюються трудовим договором та законодавством України. Товариство самостійно визначає кількість працюючих, порядок найму і звільнення, розклад дня, форму і систему оплати праці, обсяги та напрямки використання Фонду споживання, порядок надання відпусток і вихідних.

Середньоспискова чисельність за 2018р. всіх працівників підприємств склала -881, в т.ч. штатних – 869, сумісників – 12. Фонд оплати за 2018р. всіх працівників –104493,3 тис. грн. фонд оплати за 2018р. збільшився на 25485,2тис.грн. порівняно з минулим роком.

Приватне акціонерне товариство «Вінницький олійножировий комбінат» здійснює свою діяльність в олійно-жировій галузі України в умовах жорсткої конкуренції. Конкурентами Товариства є всі олійно-жирові підприємства України.

Визначаючи потреби і очікування споживачів щодо якісних показників та асортименту продукції, комбінат постійно розширяє асортимент продукції та виробляє її як за ДСТУ, так і за власними Технічними умовами. Продукція комбінату виготовляється за затвердженими Технологічними регламентами та інструкціями з дотриманням санітарних норм та правил. Висока якість та безпечність олій, жирів, маргаринів та шроту, відходів виробництва відповідає вимогам не тільки державних стандартів України, а і стандартів інших держав, куди відвантажується експортна продукція.

На ПрАТ «Вінницький ОЖК» функціонує інтегрована система управління (ІСУ) якістю та безпечністю харчових продуктів та кормових продуктів (шроту), яка відповідає вимогам ДСТУ ISO 9001:2009 та ДСТУ ISO 22000:2007. Комбінат сертифікований за системою екологічної сталості (ISCC). На всю харчову

продукцію комбінат отримав санітарно-гігієнічні висновки, продукція сертифікована (добровільна сертифікація).

ПрАТ «Вінницький ОЖК» щорічно підтверджує якість своєї продукції на провідних українських та міжнародних дегустаційних конкурсах, неодноразово був переможцем Всеукраїнського конкурсу якості продукції (товарів, робіт, послуг) «100 кращих товарів України», переможцем регіонального конкурсу «Краща торгова марка Поділля».

Продукція підприємства має чисельні нагороди – золоті та срібні медалі, а також «Золоті зірки якості». В 2014 році ПрАТ «Вінницький ОЖК» став переможцем Конкурсу на кращі будинки і споруди, збудовані і прийняті в експлуатацію в 2013 році за будівництво та введення в експлуатацію нового олійноекстракційного заводу № 2.

ПрАТ «Вінницький ОЖК» бере активну участь у громадському житті регіону та країни, проводить благодійні акції, за що неодноразово отримував подяки від керівних організацій Вінницької області та України.

2.3 Аналіз показників фінансово-економічної діяльності підприємства

Проведемо аналіз показників фінансово-економічної діяльності ПрАТ «Вінницький олійножировий комбінат» за 2016-2018 рр.

В таблиці 2.1 наведені абсолютні показники фінансового стану підприємства.

З таблиці 2.1 видно, що в цілому діяльність ПрАТ «Вінницький олійножировий комбінат» можна охарактеризувати як недостатньо ефективну, оскільки спостерігається зниження вартості майна. Загальна вартість майна ПрАТ «Вінницький олійножировий комбінат» в 2018 р. склала 4647210 тис. грн., що на 0,47% менше порівняно із 2016 р. та на 7,78% порівняно із 2017 р. Зменшення загальної вартості майна ПрАТ «Вінницький олійножировий комбінат» відбулось за рахунок власного, так і залученого капіталу.

Таблиця 2.1 – Абсолютні показники, які характеризують фінансово-економічний стан ПрАТ «Вінницький олійножировий комбінат»

Показник	2016 р.	2017 р.	2018 р.	Зміна значень 2018 р. порівняно із 2016р.		Зміна значень 2018 р. порівняно із 2017р.	
				Абсолют- на	Темп приросту %	Абсолют- на	Темп приросту %
Загальна вартість майна, тис. грн.	4668944,5	5039489,0	4647210,0	-21734,50	-0,47	-392279,0	-7,78
Власний капітал, тис. грн.	2558742	2769690	2678479	119737,00	4,68	-91211,0	-3,29
Залучений капітал, тис. грн.	2110202,5	2269799	1968731	-141471,5	-6,70	-301068,0	-13,26
Необоротні активи, тис. грн.	3627336	3886066,5	3786690	159354,00	4,39	-99376,50	-2,56
Оборотні активи, тис. грн.	1041608,5	1153422,5	860520	-181088,5	-17,39	-292902,5	-25,39

Власний капітал підприємства в 2018 р. склав 2678479 тис. грн., що на 4,68% більше порівняно із 2016 р., проте на 3,29% менше порівняно із 2017 р. Зменшення власного капіталу спричинило зростання непокритого збитку ПрАТ «Вінницький олійножировий комбінат», який збільшився із 8900 тис. грн. на початок 2016 р. до 178588 тис. грн. на кінець 2018 р.

Залучений капітал підприємства зростав в довгостроковій частині, проте зменшився в короткостроковій частині і в 2018 р. склав 1968731 тис. грн., що на 6,7% менше порівняно із 2016 р. та на 13,26% – порівняно із 2017 р.

Необоротні активи ПрАТ «Вінницький олійножировий комбінат» в 2018 р. зросли порівняно із 2016 р. на 4,39%, проте зменшились на 2,56% порівняно із 2017 р. Оборотні активи ПрАТ «Вінницький олійножировий комбінат» в 2018 р. склали 860520 тис. грн., що на 17,39% менше порівняно із 2016р. та на 25,39% – порівняно із 2017 р. Отже, на ПрАТ «ВОЖК» відбулось погіршення майнового стану.

Проаналізуємо відносні показники, які характеризують діяльність підприємства. З таблиці 2.2 видно, що і за відносними показниками, які характеризують діяльність ПрАТ «ВОЖК», спостерігається погіршення фінансового стану.

Таблиця 2.2 – Відносні показники, які характеризують фінансово-економічний стан ПрАТ «Вінницький олійножировий комбінат»

Показник	2016р.	2017р.	2018 р.	Зміна значень 2018 р. порівняно із 2016р.		Зміна значень 2018 р. порівняно із 2017р.	
				Абсолют-на	Темп приросту %	Абсолют-на	Темп приросту %
Коефіцієнт зносу, %	2,07	5,84	9,47	7,39	356,68	3,63	62,18
Коефіцієнт покриття	0,80	0,80	0,76	-0,04	-5,08	-0,03	-4,32
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,42	0,51	0,46	0,04	9,54	-0,05	-9,08
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,026	0,028	0,032	0,006	23,06	0,005	16,37
Коефіцієнт автономії	0,55	0,55	0,58	0,03	5,17	0,03	4,87
Коефіцієнт концентрації залученого капіталу	0,45	0,45	0,42	-0,03	-6,27	-0,03	-5,94
Коефіцієнт фінансового ризику	0,82	0,82	0,74	-0,09	-10,87	-0,08	-10,31
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	-0,42	-0,40	-0,41	0,01	0,93	-0,01	2,65
Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними активами	-1,03	-0,97	-1,29	-0,26	25,53	-0,32	33,06
Коефіцієнт оборотності активів	0,74	0,72	0,55	-0,20	-26,58	-0,17	-23,66
Коефіцієнт оборотності власного капіталу	1,36	1,30	0,95	-0,41	-30,19	-0,35	-27,21
Коефіцієнт оборотності залученого капіталу	1,65	1,59	1,29	-0,36	-21,67	-0,30	-18,84
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	6,85	5,21	5,27	-1,58	-23,06	0,06	1,10
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	11,78	6,35	4,30	-7,48	-63,51	-2,05	-32,33
Тривалість обороту дебіторської заборгованості, днів	52,58	69,09	68,34	15,76	29,97	-0,75	-1,09
Тривалість обороту кредиторської заборгованості, днів	30,56	56,69	83,77	53,20	174,08	27,08	47,77

На підприємстві спостерігається зростання коефіцієнта зносу основних засобів, який характеризує фізичний стан основних засобів та рівень їх зношеності. Даний показник в 2018 р. склав 9,47%, тобто частка зношеного обладнання в його загальній вартості склала лише 9,47%, що нижче встановленого критичного значення на рівні 50%. Разом з тим, даний показник зріс більш як втричі порівняно із 2016 р. та вдвічі порівняно із 2017 р.

Аналіз рівня ліквідності ПрАТ «Вінницький олійножировий комбінат» показав, що за коефіцієнтом покриття підприємство є недостатньо ліквідним, оскільки значення показника меншим за одиницю та мав динаміку зменшення. З рис. 2.7 видно, що якщо в 2016-2017 рр. коефіцієнт покриття становив 0,8, то в 2018 р. значення показника зменшилось до 0,76. Таке значення показника свідчить про те, що поточні зобов'язання недостатньо забезпечені оборотними активами.

Досить низьким є й значення коефіцієнта швидкої ліквідності, значення якого в 2018 р. склало 0,46, що на 9,54% більше порівняно із 2016 р. та на 9,08% менше порівняно із 2017 р.

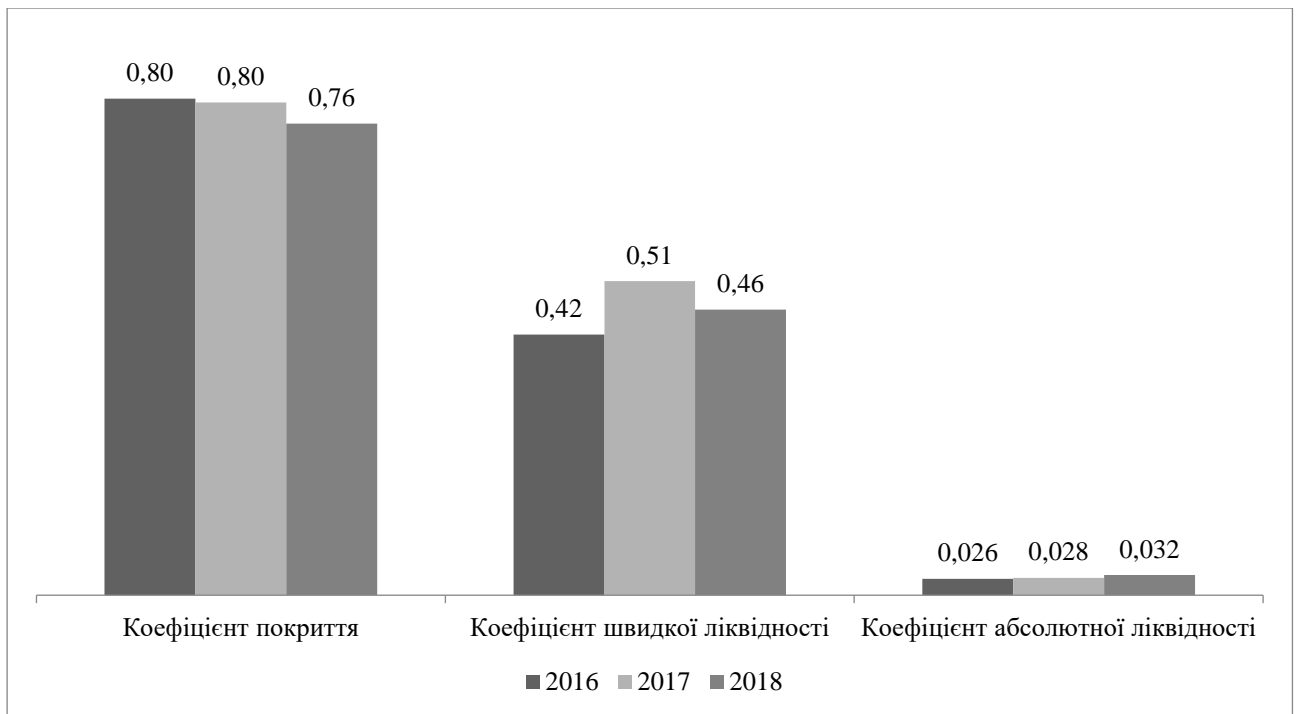

Рисунок 2.7. Динаміка показників ліквідності ПрАТ «Вінницький олійножировий комбінат»

Досить низьким є й значення коефіцієнта абсолютної ліквідності. В 2018 р. коефіцієнт абсолютної ліквідності склав 0,032, що на 23,06% більше порівняно із 2016 р. та на 16,37% більше – порівняно із 2017 р.

Таким чином, ПрАТ «Вінницький олійножировий комбінат» варто вжити заходів щодо підвищення рівня ліквідності.

За показниками, які характеризують фінансову стійкість, можна зробити висновок, що на ПрАТ «ВОЖК» низький рівень фінансової стійкості, оскільки підприємство не має власного оборотного капіталу.

Разом з тим, підприємство не залежить від зовнішніх джерел фінансування. Зокрема, як видно з рис. 2.8, коефіцієнт автономії, який має складати не менше 0,5, в 2018 р. складав 0,58. В 2016 р. з кожної гривні, вкладеної в діяльність підприємства, 0,55 грн були власними коштами, в 2017 р. частка власних коштів у кожній гривні сукупних коштів складала лише 0,55 грн., а в 20184 р. – 0,58 грн. Таким чином коефіцієнт автономії в 2018 р. зріс на 5,17% порівняно із 2016 р. та на 4,87% – порівняно із 2017 р.

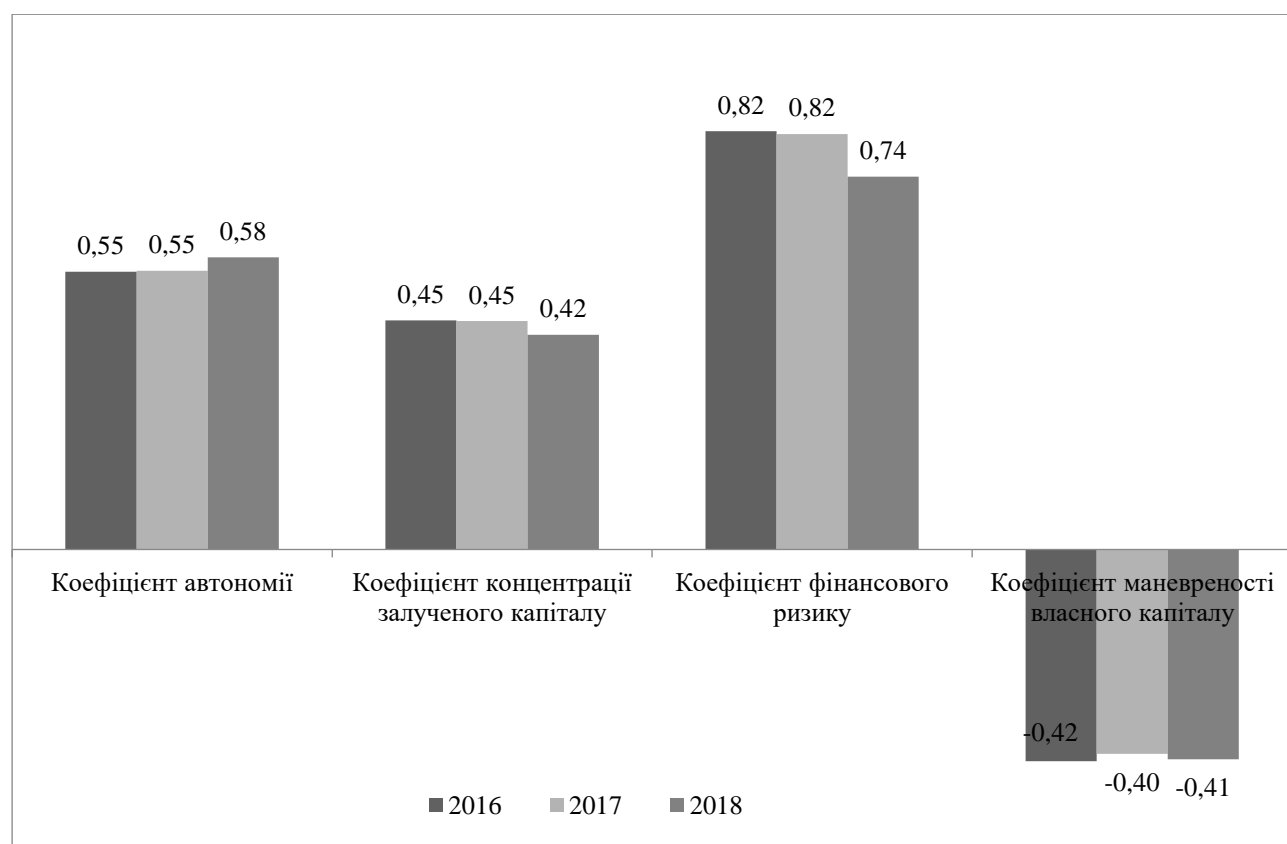

Рисунок 2.8. Динаміка показників фінансової стійкості
ПрАТ «Вінницький олійножировий комбінат»

Зростання частки власного капіталу в загальній сумі коштів, вкладених в діяльність підприємства в 2018 р. порівняно з 2016-2017 рр. спричинило зменшення частки залученого капіталу, про що свідчить значення коефіцієнта концентрації залученого капіталу.

В 2018 р. значення коефіцієнта концентрації залученого капіталу становило 0,42 (при рекомендованому до 0,5), що на 6,27% менше порівняно із 2016 р. та на 5,94% менше порівняно із 2017 р.

Зростання власного капіталу та скорочення залученого призвели до зменшення значення фінансового ризику, який характеризує ризик втрати фінансової стійкості. Якщо в 2016-2017 рр. на кожну гривню власного капіталу ПрАТ «Вінницький олійножировий комбінат» залучало 0,82 гривні залученого капіталу, то в 2018 р. – 074 гривні. Отже, в 2016-2018 рр. підприємство не залежало від зовнішніх джерел фінансування.

Разом з тим, за показниками, які характеризують здатність підприємства фінансувати поточну діяльність за рахунок власного оборотного капіталу, ПрАТ «Вінницький олійножировий комбінат» має низький рівень фінансової стійкості. Так, коефіцієнт маневреності власного капіталу, який характеризує частку власного капіталу, що знаходиться в обігу, протягом 2016-2018 рр. мав від'ємне значення. Від'ємне значення даного показника свідчить про те, що на підприємстві відсутній власний оборотний капітал, тобто навіть необоротні активи фінансуються за рахунок залученого капіталу. Відсутність власного оборотного капіталу характеризує недотримання підприємством мінімальної умови фінансової стійкості. Аналогічна ситуація і з показником забезпеченості активів власним оборотним капіталом. Аналогічно від'ємне значення мав і показник забезпеченості власними оборотними активами.

Таким чином, ПрАТ «Вінницький олійножировий комбінат» потрібно формувати власний оборотний капітал та збільшувати власний капітал в цілому та, зокрема, в структурі капіталу.

З таблиці 2.2 видно, що показники, які характеризують ділову активність ПрАТ «Вінницький олійножировий комбінат», мали негативну динаміку зміни.

Зокрема, коефіцієнт оборотності активів в 2018 р. склав 0,55 оборотів, тобто з кожної гривні оборотних активів підприємство отримувало 0,55 гривень чистого доходу, що на 26,58% менше порівняно із 2016 р. та на 23,66% менше порівняно із 2017 р.

Коефіцієнт оборотності власного капіталу в 2014 р. склав 0,95 оборотів, тобто з кожної гривні, вкладеної у власний капітал, ПАТ «Вінницький олійножировий комбінат» отримувало 0,95 гривень чистого доходу, що на 30,19% менше порівняно із 2017 р. та на 27,21% – порівняно із 2018 р.

Динаміку зменшення мав і коефіцієнт оборотності залученого капіталу, який в 2018 р. склав 1,29 оборотів, що на 21,67% менше ніж в 2016р. та на 18,84% менше порівняно із 2017 р. Зменшення оборотності окремих складових активів та капіталу свідчить про зростання тривалості їх обороту та відповідно про зниження ефективності діяльності.

З таблиці 2.2 видно, що тривалість погашення дебіторської заборгованості має позитивну динаміку скорочення із 69 днів в 2017 р. до 68 днів в 2018р. Разом з тим, це є вищим за тривалість погашення в 2016р. За своєю суттю дебіторська заборгованість – це безвідсотковий кредит, наданий підприємством іншим підприємствам. Зважаючи на сучасне нестабільне економічне становище, високий рівень інфляції, ПАТ «Вінницький олійножировий комбінат» варто переглянути принципи роботи із дебіторами.

Тривалий період погашення має й кредиторська заборгованість. Якщо в 2016р. ПАТ «ВОЖК» погашало кредиторську заборгованість протягом 30,56 днів, то в 2018р. – протягом 83,77 днів. В цілому термін погашення кредиторської заборгованості зріс на 174,08% порівняно з 2016р. та на 47,77% порівняно із 2018р.

Зважаючи на те, що протягом 2017-2018рр. ПАТ «ВОЖК» кінцевим фінансовим результатом отримувало збиток, то воно працювало неефективно і всі показники рентабельності мали від'ємне значення.

Таким чином, проведений аналіз фінансово-економічного стану ПАТ «ВОЖК» показав, що підприємству треба покращувати структуру джерел

фінансування підприємства, збільшувати власний капітал, удосконалити політику управління фінансовими результатами, підвищувати рівень фінансової стійкості, ділової активності та рентабельності.

2.4 Оцінювання системи управління прибутком ПрАТ «Вінницький олійножировий комбінат»

Проаналізуємо стан управління прибутком ПрАТ «Вінницький олійножировий комбінат». З цією метою в першу чергу Проведемо оцінку фінансових результатів діяльності підприємства.

Таблиця 2.3 – Абсолютні показники, які характеризують фінансові результати ПрАТ «Вінницький олійножировий комбінат»

Показник	2016р.	2017р.	2018 р.	Зміна значень 2018 р. порівняно із 2016р.		Зміна значень 2018 р. порівняно із 2017р.	
				Абсолют- на	Темп приросту %	Абсолют- на	Темп приросту %
Валовий прибуток, тис. грн.	339 287,0	158 407,0	105 423,0	-233864,0	-68,93	-52984,00	-33,45
Фінансовий результат від операційної діяльності, тис. грн.	182 170,0	-44 784,0	-78 067,0	-260237,0	-142,85	-33283,00	74,32
Фінансовий результат до оподаткування, тис. грн.	1 966,0	-88 551,0	-111 535,0	-113501,0	-5773,19	-22984,00	25,96
Чистий прибуток, тис. грн.	387,0	-72 667,0	-97 084,0	-97471,00	-25186,3	-24417,00	33,60

З таблиці 2.3 видно, що протягом аналізованого періоду спостерігається зменшення валового прибутку ПрАТ «Вінницький олійножировий комбінат», який в 2018 р. зменшився на 68,93% порівняно із 2016 р. та на 33,45% порівняно із 2017 р. та склав 105423 тис. грн. Негативною є динаміка зміни фінансового результату від операційної діяльності. Якщо в 2016 р. підприємство мало

прибуток від операційної діяльності, який становив 182170 тис. грн., то в 2017-2018 рр. – збиток, який мав негативну динаміку зростання. В 2018р. ПрАТ «ВОЖК» отримало збиток від операційної діяльності, який склав 78067 тис. грн., що на 33283 тис. грн. більше порівняно із 2016р. Аналогічну динаміку мали фінансовий результат до оподаткування та кінцевий фінансовий результат. В 2016р. прибуток до оподаткування склав 182170 тис. грн., а збиток до оподаткування в 2018р. склав 78067 тис. грн., що на 33283 тис. грн. більше порівняно із 2017р.

Чистий прибуток ПрАТ «Вінницький олійножировий комбінат» в 2016 р. склав 1966 тис. грн., а чистий збиток в 2018р. – 111535 тис. грн., що на 22984 тис. грн. більше порівняно із 2017 р. Таким чином, ПрАТ «ВОЖК» потребує термінових заходів щодо покращення політики управління фінансовими результатами.

Проаналізуємо причини погіршення фінансових результатів на основі аналізу доходів та витрат підприємства. В таблиці 2.4 наведено склад, структуру та динаміку зміни доходів ПрАТ «Вінницький олійножировий комбінат» за 2016-2018 рр.

Таблиця 2.4 – Аналіз доходів ПрАТ «Вінницький олійножировий комбінат»

Показник	2016 р.		2017 р.		2018р.		Зміна значень 2018р. порівняно із 2016р.,%		Зміна значень 2018р. порівняно із 2017р.,%	
	Тис. грн	Пито-ма вага	Тис. грн	Пито-ма вага	Тис. грн	Пито-ма вага	Темп при-росту	Пито-ма вага	Темп при-росту	Пито-ма вага
Чистий дохід від реалізації продукції	3477999	92,51	3610471	96,49	2541681	95,01	-26,92	2,50	-29,60	-1,48
Інші операційні доходи	67169	1,79	74121	1,98	60572	2,26	-9,82	0,48	-18,28	0,28
Інші фінансові доходи	214496	5,71	57408	1,53	72926	2,73	-66,00	-2,98	27,03	1,19
Разом	3759664	100,00	3742000	100,00	2675179	100,00	-28,85	0,00	-28,51	0,00

З рисунка 2.9 видно, що підприємство отримувало доходи лише від реалізації продукції, інші операційні доходи та інші фінансові доходи. Чистий дохід ПрАТ «Вінницький олійножировий комбінат» в 2018 р. склав 2541681 тис. грн., що на 26,92% менше порівняно із 2016 р. та на 29,6% менше порівняно із 2017 р. Саме чистий дохід складав основну частку доходів підприємства: в 2018 р. його питома вага в загальній величині доходів, отриманих підприємством, складала 95,01%. Зважаючи на високу частку чистого доходу в доходах підприємства, досить негативним є його зменшення в абсолютному вираженні на 26,92% порівняно із 2016 р. та на 29,6% – порівняно із 2017 р.

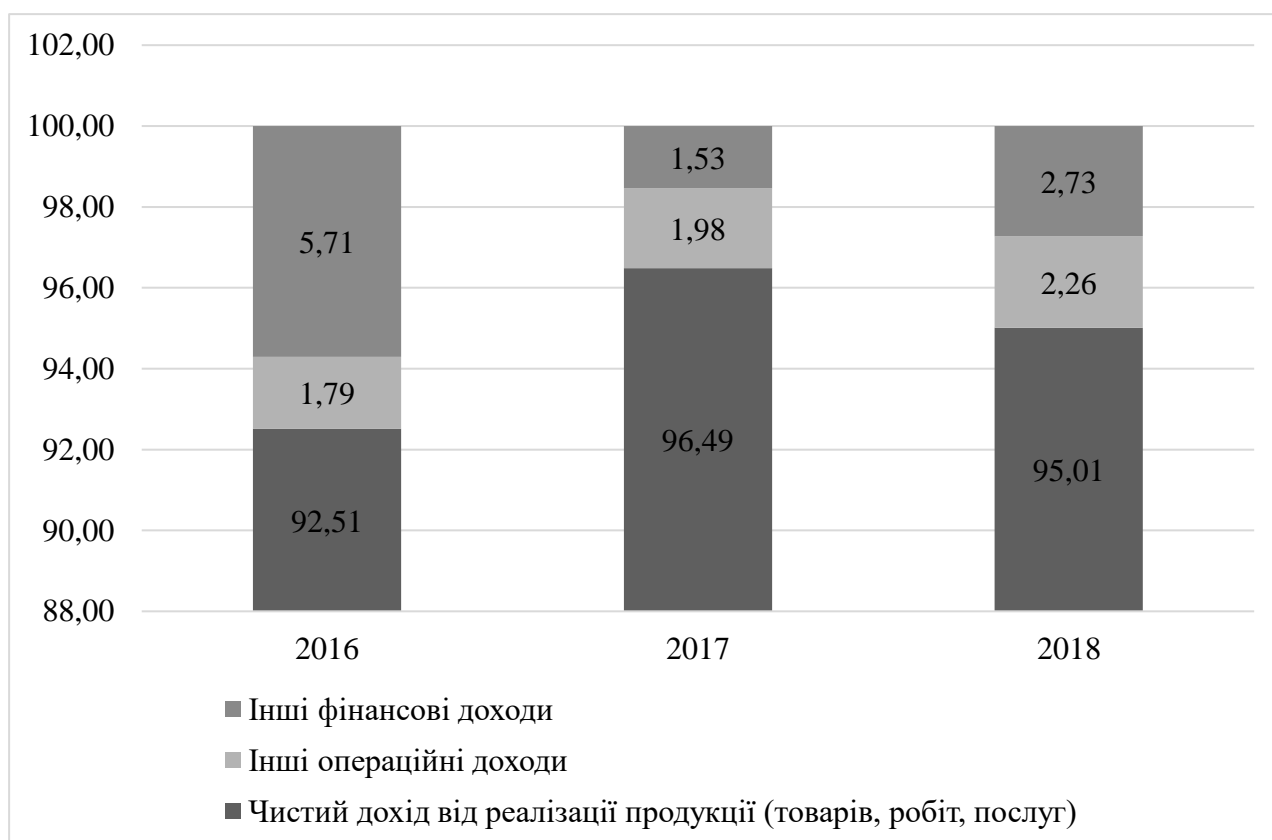

Рисунок 2.9. Аналіз структури доходів ПрАТ «Вінницький олійножировий комбінат»,%

Питома вага інших операційних доходів в 2018 р. складала 2,26% усіх доходів, отриманих підприємством, що на 0,48% більше порівняно із 2016 р. та на 0,28% більше – порівняно із 2017 р. В абсолютному вираженні даний вид

доходу в 2018 р. склав 60572 тис. грн, що на 9,82% менше порівняно із 2016 р. та на 18,28% менше порівняно із 2017 р.

Інші фінансові доходи зменшились порівняно із 2016 р., проте збільшилися порівняно із 2017 р.

Таким чином, ПрАТ «Вінницький олійножировий комбінат» варто вжити заходів щодо покращення стану управління доходами.

Проведемо аналіз витрат, понесених ПрАТ «Вінницький олійножировий комбінат».

Таблиця 2.5 – Аналіз витрат ПрАТ «Вінницький олійножировий комбінат»

Показник	2016 р.		2017 р.		2018р.		Зміна значень 2018р. порівняно із 2016р.,%		Зміна значень 2018р. порівняно із 2017р.,%	
	Тис. грн	Питома вага	Тис. грн	Питома вага	Тис. грн	Питома вага	Темп приросту	Питома вага	Темп приросту	Питома вага
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	3138712	84,98	3452064	90,12	2436258	87,42	-22,38	2,44	-29,43	-2,70
Адміністративні витрати	0	0,00	30058	0,78	37274	1,34			24,01	0,55
Витрати на збут	24503	0,66	126127	3,29	78239	2,81	219,30	2,14	-37,97	-0,49
Інші операційні витрати	135431	3,67	121127	3,16	128549	4,61	-5,08	0,95	6,13	1,45
Фінансові витрати	394700	10,69	101175	2,64	106394	3,82	-73,04	-6,87	5,16	1,18
Разом	3693346	100,00	3830551	100,00	2786714	100,00	-24,55	0,00	-27,25	0,00

З таблиці 2.5 видно, що витрати ПрАТ «Вінницький олійножировий комбінат» мали динаміку зменшення в 2018 р. порівняно із 2016-2017 рр. В 2018 р. загальна сума витрат, понесених ПрАТ «Вінницький олійножировий комбінат» склала 2786714 тис. грн., що на 24,55% менше порівняно із 2016 р. та

на 27,25% менше порівняно із 2017 р. Серед витрат підприємства найбільшу питому вагу займає саме собівартість реалізованої продукції.

Зменшення чистого доходу спричинило зменшення й собівартості реалізованої продукції, яка разом з тим, як видно з таблиці 2.5, мала нижчі темпи зменшення порівняно із чистим доходом. В 2018 р. собівартість реалізованої продукції склала 2436258 тис. грн., що на 22,38% менше порівняно із 2016р. та на 29,6% – порівняно із 2017 р. Питома вага собівартості становила 87,42% усіх витрат підприємства, що на 22,44% більше порівняно з 2016 р. та на 2,7% менше порівняно із 2017 р.

Отже, саме собівартість є основною частиною витрат ПрАТ «Вінницький олійножировий комбінат».

Адміністративні витрати ПрАТ «Вінницький олійножировий комбінат» мало лише в 2017-2018 рр. В 2018 р. адміністративні витрати склали 37274 тис. грн., що становило 1,34% усіх понесених витрат, як видно з рис. 2.10.

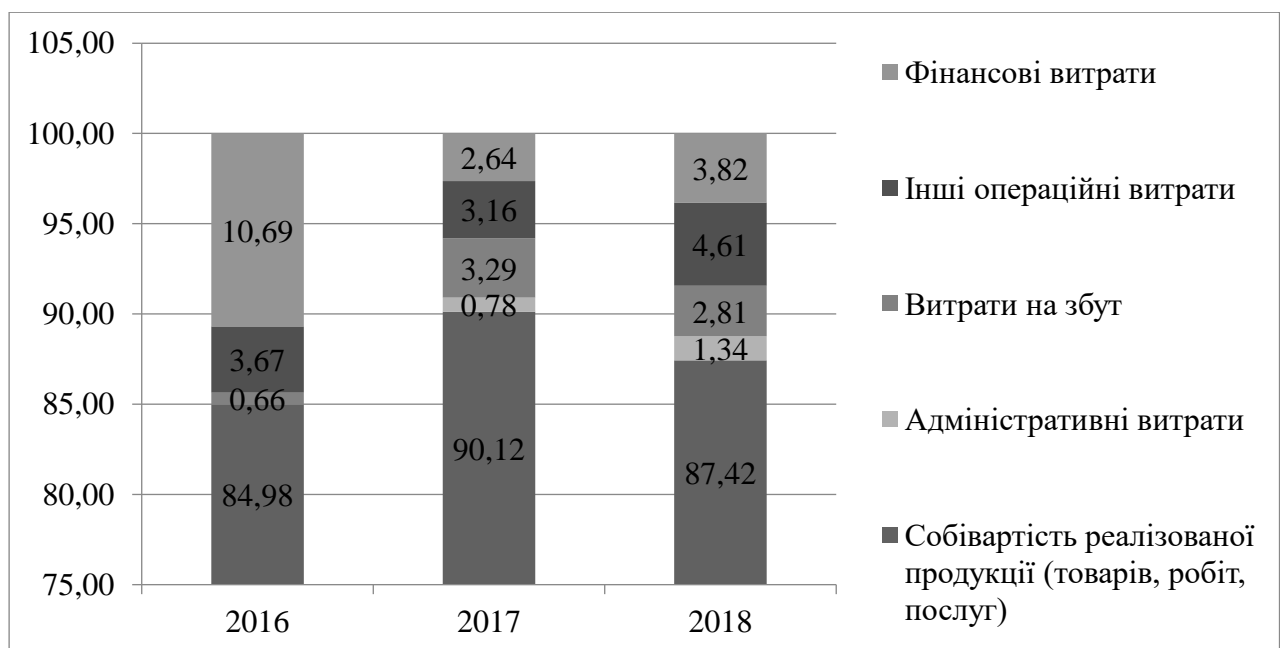

Рисунок 2.10. Аналіз структури витрат ПрАТ «Вінницький олійножировий комбінат», %

Витрати на збут ПрАТ «Вінницький олійножировий комбінат» в 2018 р. склали 78239 тис. грн., що більш як вдвічі більше порівняно із 2016 р. та на

37,97% менше порівняно із 2017 р. питома вага витрат на збут в загальній величині витрат в 2018 р. склала 2,81% усіх витрат, що на 2,14% більше порівняно із 2016 р. та на 0,49% менше порівняно із 2017 р.

Інші операційні витрати ПрАТ «Вінницький олійножировий комбінат» зменшились в 2017-2018 рр. порівняно із 2016 р. В 2018 р. дана складова витрат становила 128549 тис. грн., що на 5,08% менше порівняно із 2016 р. та на 6,13% більше порівняно із 2017 р. Разом з тим, питома вага даної складової витрат мала динаміку зростання. Інші операційні витрати в 2018 р. становили 4,61% усіх витрат, понесених ПрАТ «Вінницький олійножировий комбінат», що на 0,95% більше порівняно із 2016 р. та на 1,45% – порівняно із 2017 р.

Фінансові витрати підприємства в 2018 р. склали 106394 тис. грн., що становить 3,82% усіх витрат ПрАТ «Вінницький олійножировий комбінат».

Разом з тим, порівнюючи таблиці 2.4 та 2.5 можна помітити, що протягом 2017-2018 рр. сукупна величина доходів була меншою за величину понесених витрат.

Проаналізуємо показники рентабельності підприємства.

Розрахуємо рентабельність активів за формулою (1.1):

$$2016 \text{ р.: } P_a = \frac{387}{4668944,5} \times 100 = 0,01\%;$$

$$2017 \text{ р.: } P_a = \frac{-72\,667}{5039489} \times 100 = -1,44\%;$$

$$2018 \text{ р.: } P_a = \frac{-97\,084}{4647210} \times 100 = -2,09\%.$$

Розрахуємо рентабельність власного капіталу за формулою (1.2):

$$2016 \text{ р.: } P_{вк} = \frac{387}{2558742} \times 100 = 0,02\%;$$

$$2017 \text{ р.: } P_{вк} = \frac{-72\,667}{2558742} \times 100 = -2,62\%;$$

$$2018 \text{ р.: } P_{\text{ВК}} = \frac{-97\,084}{4647210} \times 100 = -3,62\%.$$

Рентабельність залученого капіталу визначимо за формулою (1.3):

$$2016 \text{ р.: } P_{\text{ЗК}} = \frac{387}{2110202,5} \times 100 = 0,02\%;$$

$$2017 \text{ р.: } P_{\text{ЗК}} = \frac{-72\,667}{2269799} \times 100 = -3,20\%;$$

$$2018 \text{ р.: } P_{\text{ЗК}} = \frac{-97\,084}{1968731} \times 100 = -4,93\%.$$

Рентабельність продукції ПрАТ «Вінницький олійножировий комбінат» визначимо за формулою (1.4):

$$2016 \text{ р.: } P_{\text{Пр}} = \frac{387}{3\,477\,999} \times 100 = 0,01\%;$$

$$2017 \text{ р.: } P_{\text{Пр}} = \frac{-72\,667}{3\,610\,471} \times 100 = -2,01\%;$$

$$2018 \text{ р.: } P_{\text{Пр}} = \frac{-97\,084}{2\,541\,681} \times 100 = -3,82\%.$$

Валову рентабельність ПрАТ «Вінницький олійножировий комбінат» розраховується за формулою (1.5):

$$2016 \text{ р.: } P_{\text{В}} = \frac{339287}{3138712} \times 100 = 10,81\%;$$

$$2017 \text{ р.: } P_{\text{В}} = \frac{158407}{342064} \times 100 = 4,59\%;$$

$$2018 \text{ р.: } P_{\text{В}} = \frac{105423}{2436258} \times 100 = 4,33\%.$$

Рентабельність операційної діяльності ПрАТ «Вінницький олійножировий комбінат» визначимо за формулою (1.6):

$$2016 \text{ р.: } P_{оп} = \frac{182170}{3138712 + 24503 + 135431} \times 100 = 5,52\%;$$

$$2017 \text{ р.: } P_{оп} = \frac{-44784}{3452064 + 30058 + 126127 + 121127} \times 100 = -1,2\%;$$

$$2018 \text{ р.: } P_{оп} = \frac{-78067}{2436258 + 37274 + 78239 + 128549} \times 100 = -2,91\%.$$

Рентабельність звичайної діяльності ПрАТ «Вінницький олійножировий комбінат» розрахуємо за формулою (1.7):

$$2016 \text{ р.: } P_{зв} = \frac{182170}{3138712 + 24503 + 135431} \times 100 = 0,01\%;$$

$$2017 \text{ р.: } P_{зв} = \frac{-44784}{3452064 + 30058 + 126127 + 121127} \times 100 = -1,9\%;$$

$$2018 \text{ р.: } P_{зв} = \frac{-78067}{2436258 + 37274 + 78239 + 128549} \times 100 = -3,48\%.$$

Усі розраховані показники зведемо до таблиці. З таблиці 2.6 видно, що ПрАТ «Вінницький олійножировий комбінат» неефективно здійснює управління прибутком, оскільки значення більшості показників рентабельності є від'ємними або ж має негативну динаміку зменшення.

Лише коефіцієнт валової рентабельності мав позитивне значення протягом досліджуваного періоду. В 2018 р. валова рентабельність склала 4,33%, тобто з однієї гривні вкладеної в собівартість продукції, ПрАТ «Вінницький олійножировий комбінат» отримувало 4,33 копійок валового прибутку. Це на 6,48 копійок менше порівняно із 2016 р. та на 0,26– порівняно із 2017 р.

Таблиця 2.6 – Аналіз рентабельності ПрАТ «Вінницький олійножировий комбінат»

Показник	2016р.	2017р.	2018 р.	Зміна значень 2018 р. порівняно із 2016р.		Зміна значень 2018 р. порівняно із 2017р.	
				Абсолют- на	Темп приросту %	Абсолют- на	Темп приросту %
Коефіцієнт рентабельності активів,%	0,01	-1,44	-2,09	-2,10	-25303,63	-0,65	44,88
Коефіцієнт рентабельності власного капіталу,%	0,02	-2,62	-3,62	-3,64	-24064,86	-1,00	38,15
Коефіцієнт рентабельності залученого капіталу,%	0,02	-3,20	-4,93	-4,95	-26988,99	-1,73	54,03
Коефіцієнт рентабельності продажу,%	0,01	-2,01	-3,82	-3,83	-34427,73	-1,81	89,78
Валова рентабельність, %	10,81	4,59	4,33	-6,48	-59,97	-0,26	-5,70
Коефіцієнт операційної діяльності, %	5,52	-1,20	-2,91	-8,44	-152,74	-1,71	142,55
Коефіцієнт рентабельності господарської діяльності, %	0,01	-1,90	-3,48	-3,49	-33347,91	-1,59	83,65

За іншими показниками ПрАТ «Вінницький олійножировий комбінат» вело прибуткову діяльність лише в 2016 р. Таким чином, проведений аналіз показав, що управління прибутком ПрАТ «Вінницький олійножировий комбінат» здійснюється неефективно: у зв'язку із постійним переважанням доходів над витратами, підприємство працює збитково. Доцільним є підвищити якість управління доходами та витратами підприємства, удосконалити стан антикризового управління на підприємстві.

Висновки до другого розділу

В даному розділі здійснено оцінювання стану управління прибутком підприємств харчової промисловості.

Проведений аналіз харчової промисловості показав, що харчова промисловість є досить значним та стратегічно важливим видом промисловості. Аналіз діяльності підприємств показав, що потрібно вжити заходів щодо підвищення прибутковості діяльності та підвищення якості продукції.

Приватне акціонерне товариство «Вінницький олійножировий комбінат» (скорочена назва ПрАТ «ВОЖК») знаходиться за адресою: Вінниця, вул. Немирівське шосе, 26. Приватне акціонерне товариство «Вінницький олійножировий комбінат» є одним з найбільших і найпотужніших підприємств з переробки олійних культур і виробництва рослинних олій та жирів в Україні.

Проведений аналіз фінансово-економічного стану ПрАТ «ВОЖК» показав, що підприємству треба покращувати структуру джерел фінансування підприємства, збільшувати власний капітал, удосконалити політику управління фінансовими результатами, підвищувати рівень фінансової стійкості, ділової активності та рентабельності.

Аналіз стану управління прибутком показав, що управління прибутком ПрАТ «Вінницький олійножировий комбінат» здійснюється неефективно: у зв'язку із постійним переважанням доходів над витратами, підприємство працює збитково. Доцільним є підвищити якість управління доходами та витратами підприємства, удосконалити стан антикризового управління на підприємстві.

3 ПРОПОЗИЦІЇ ТА РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ПОКРАЩЕННЯ УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ ПРАТ «ВІННИЦЬКИЙ ОЛІЙНОЖИРОВИЙ КОМБІНАТ»

3.1 Пропозиції щодо покращення управління фінансовими результатами

Олійно-жировий комплекс України є одним із провідних у харчовій промисловості, підприємства якого випускають широкий спектр продуктів харчування та мають тісний зв'язок з іншими галузями. Основу олійно-жирового комплексу формують підприємства, що здійснюють переробку олійних культур з метою отримання рослинних олій.

Порівняно з іншими країнами Україна має унікальні природно-кліматичні умови, що дозволяють вирощувати насіння соняшника практично на всій території (крім Волинської, Львівської та Рівненській областей). За вмістом олії та урожайністю соняшник належить до найпродуктивніших олійних культур. Вміст олії в насінні соняшника становить 47-52%, а в ядрі 65-67%, а вихід олії при переробці на заводах становить майже 47%.

На сьогоднішній день Україна має потенціал до зростання виробництва насіння соняшника (за рахунок врожайності). Саме висока врожайність та якість насіння соняшнику є основними факторами, що сприяють підвищенню ефективності олійно-жирового комплексу України. Підвищення врожайності соняшника можливо за рахунок дотримання агротехнічних норм процесу виробництва насіння соняшника, застосування високопродуктивних сортів і гібридів, внесення добрив та застосування хімічних засобів для боротьби з бур'янами, хворобами та шкідниками, оптимального співвідношенні культур у сівозмінні. Необхідно переглянути канали реалізації насіння соняшника та створити більш сприятливі умови для сільськогосподарських виробників, що дало б змогу збільшити обсяги доставки сировини та обсяги її переробки на відповідних підприємствах.

Аналіз фінансового стану ПрАТ «Вінницький олійножировий комбінат» показав, що однією з основних проблем фінансової діяльності підприємства є низький рівень прибутку, спричинений високим рівнем витрат.

Для того, щоб досягти реалізації першорядної мети підприємства – одержання прибутку, необхідно забезпечити зацікавленість усіх суб'єктів господарювання в її досягненні. У діяльності підприємства безпосередньо беруть участь чи роблять на неї вплив наймані робітники (керівники, менеджери, ІТП, фахівці, робітники й ін. категорії працівників), його власники і держава. Багато підприємств країни мають негативний фінансовий результат діяльності. Це зв'язано з тим, що в нашій державі переважає диференціація фінансових результатів підприємств, в основному орієнтованих на експорт і частково на внутрішній ринок галузей промисловості. Наприклад, металургійні підприємства зі стратегією продажу продукції на експорт, є прибутковими і займають лідируюче положення за показниками прибутку. Виникає необхідність у забезпеченні зацікавленості працівників підприємств усіх стадій виробництва в кінцевих результатах в умовах відсутності мотивацій у працівників в одержанні прибутку. Дослідження в підприємствах підтверджують, що основою мотиваційної діяльності має стати усвідомлення участі працівників у розширеному відтворенні, що являє собою повторення процесу виробництва в збільшеному розмірі, коли частина доходів використовується для придбання додаткових ресурсів, за рахунок використання яких виробництво відновляється в збільшених масштабах. Виснаження складу і кваліфікованих навичок людських ресурсів на підприємстві, незацікавленість їх у кінцевих результатах роботи підприємств зв'язано з низькою заробітною платою, відсутністю перспективи росту, незадовільними умовами праці на робочих місцях. Необхідно, щоб кожен працівник зміг відчути залежність між його трудовим внеском, фінансовим і моральним благополуччям і прибутком, отриманим підприємством. Працівникам важливо усвідомлювати, що підприємство, що має прибуток, забезпечить їх роботою в сьогоденні і майбутньому. Таке розуміння дійсності має дати впевненість трудовому колективу в завтрашньому дні.

Можливо, щоб досягти такого розуміння, необхідно створювати на підприємствах школи економічних знань, надавати інформацію про результати роботи підрозділів, про внесок і значення кожного з них у виробничо-комерційній діяльності, у новому варіанті відновити участь працівників у змаганнях з виконання плану, по зниженню витратності виробництва.

На підприємстві варто запровадити систему преміальних заохочувальних виплат, що складає від 10 до 30 відсотків від вартості зекономленого матеріалу, дозволяє домогтися зниження витратності виробництва, при цьому збільшивши прибуток і зацікавленість працівників у кінцевому фінансовому результаті.

Для подальшої успішної діяльності підприємствам необхідно розробляти стратегічні напрямки діяльності, використовуючи інновації, засновані на науково-технічній перевазі, організації та управлінні виробництвом або викликах ринку. Особливу увагу необхідно приділяти інноваціям, заснованим на потребах ринку, що дозволяє випускати продукцію і враховувати найбільш сильні сторони конкурентів.

Ефективна інноваційна діяльність забезпечує зростання прибутку, що дає можливість підприємствам швидко реагувати на зміну ринкового середовища для виробництва конкурентоспроможної олійно-жирової продукції.

В теперішній час на олієзаводах України насіння соняшника перероблюють з однією метою – добути з насіння максимальну кількість олії. Для цієї мети ядро соняшника перероблюють у жорстких технологічних умовах з використанням високих температур. У результаті якість олії та особливо білків ядра погіршується, збільшується їхні втрати. Значення рослинних білків для організму людей важко переоцінити, тобто вони є життєво необхідними. Таке використання насіння соняшника, як джерела харчових речовин не є раціональним, оскільки білки, вуглеводи, клітковина та інші мікроелементи переходять у шрот (як відхід переробки насіння соняшника), який йде на корм великої рогатої худоби, що є не вигідно.

Одним із пріоритетних інноваційних напрямків на підприємствах олійно-жирового комплексу є одержання безлузгового ядра при обрушенні насіння

соняшнику. Одержана таким способом олія не потребує рафінації (фізико - хімічний процес очищення олії), має підвищену стійкість при зберіганні, низьке кислотне число та не втрачає природний вітамінний компонент. Спектр використання такої олії є досить поширеним: вона може застосовуватися для приготування їжі для дорослих, у дитячому харчуванні, у лікувально-профілактичних цілях для регулювання обміну речовин, підвищення стійкості організму до інфекцій.

Більш того, спосіб одержання безлузгового ядра, дозволяє отримати харчову макуху, що може бути корисними добавками до хлібобулочних виробів, ковбас, оскільки макуха є носієм натурального рослинного білка.

Останнім часом керівники підприємств намагаються більш раціонально та ефективно використовувати відходи виробництва. Велика частина відходів олійно-жирових підприємств виникає при рафінації рослинних олій. Основним відходом, що підлягає утилізації, є соапсток, який утворюється на стадії нейтралізації кислот лужним розчином. Наразі він широко використовується в миловарному виробництві, однак, обсяги утилізації не перевищують 30%. В обмежених обсягах соапсток може бути спрямований на корм тваринам. Багатий фосфатами гідратаційний осад активно застосовується для отримання фосфатидних концентратів, використовуваних на кормові або технічні цілі.

Однак, сьогодні впровадження ряду інноваційних технологій дозволяють одержати із соапстоку високоякісні жирні кислоти, що сприятиме зменшенню залежності вітчизняних виробників не тільки миловареної, але й багато іншої продукції від імпорту необхідної сировини, що, в свою чергу створить умови для збільшення обсягів виробництва миловареної продукції, гумово - технічних, лакофарбових матеріалів та інших виробів.

У зв'язку з підвищенням цін на паливно-енергетичні ресурси, ефективним напрямком підвищення конкурентоспроможності підприємств олійно-жирового комплексу є впровадження енергозберігаючих інноваційних технологій.

Одним із пріоритетних напрямків зниження енергетичних ресурсів на олійно-жирових підприємствах є використання альтернативних джерел енергії на основі біомаси рослинного походження, а саме соняшникового лушпиння.

Як показує проведений аналіз, переважна більшість олійно-жирових підприємств використовують соняшникове лушпиння виключно з метою отримання теплової енергії для забезпечення технологічних потреб підприємства. Проте, зарубіжний досвід підприємств показує, що одним із ефективних напрямків в олійно-жировому комплексі є використання технології когенерації на основі біомаси рослинного походження, що дозволяє отримати одночасно як теплову, так і електричну енергії. Одержання безлузгового ядра сприяє тому, що збільшується вихід лузги. І якщо довгий час лузга просто вивозилася в місця відвалів, де злежувалася та під впливом вологи розкладалася, у результаті чого екологи забили на сполох, то в теперішній час лузга використовується більш раціонально. За даними підприємств 1 т лузги замінює 4,6 т пари (3,2 калл) або 400 м³ газу (економія на даний розрахунок складає 17 млн. грн.). При цьому ще відсутні витрати на її транспортування. Друга половина, тобто 50 % лузги брикетується та експортується за кордон [25]. Так в основі технології виробництва паливних брикетів лежить процес пресування шнеком відходів – лузги соняшника (та інших відходів) під високим тиском при нагріванні від 250 до 350 С. Паливні брикеті, що одержуються, не включають в себе ніяких зв'язувальних речовин, окрім натурального лігніну, що міститься у клітинах рослинних відходів. Температура, що присутня при пресуванні, сприяє оплавленню поверхні брикетів, що завдяки цьому стає більш міцною, що важливо для транспортування брикетів.

Більш того, аналіз літературних джерел [26] дозволяє виділити ще низку потенційних інноваційних технологій енергозбереження для підприємств олійно-жирового комплексу, серед яких можна виділити такі, як:

- розробка високоефективних енергозберігаючих технологій, схем, ліній, агрегатів, установок і енергоекономічного обладнання;
- розробка рекомендацій щодо збільшення коефіцієнту корисної дії

котлоагрегатів, які працюють на лушпинні;

- використання вакуумних насосів з електроприводами замість пароежекторних блоків;

- вдосконалення нормативно-правової бази з енергозбереження в олійно-жировому комплексі;

- застосування магнітогідродинамічних резонаторів у виробництві соняшникової олії та ін.

Крім вищезазначених інноваційних технологій в олійно-жировому комплексі, варто виділити ще ряд таких інноваційних напрямків [27-28]:

- виробництво маргаринової та майонезної продукції та жирів з вмістом промислових транс-ізомерів жирних кислот відповідно до вимог ЄС;

- вироблення олійно-жирової продукції функціонального призначення (купажовані олії та жири з збалансованим жирно кислотним складом, збагачені вітамінами, йодовані олії тощо);

- розробка ресурсозберігаючих технологій (ензимні технології, технології з максимальною рекуперацією тепла, технології отримання водню з метану для процесу гідрогенізації жирів тощо);

- розробка технології виробництва білкових продуктів (білкової муки, концентратів, ізолятів) з вітчизняної відтворювальної жирової сировини (насіння соняшнику).

Таким чином, з метою досягнення ще більших обсягів вирощування соняшнику та виробництва олійно-жирової продукції як для забезпечення потреб внутрішнього ринку, так і для нарощування експортного потенціалу, необхідно змінити структуру виробництва олійних культур шляхом сприяння поступовому збільшенню їх врожайності за рахунок дотримання агротехнічних вимог; удосконалення і впровадження ресурсозберігаючих технологій вирощування; використання якісного насіннєвого матеріалу разом зі зміною структури посівних площ та впровадженням заходів економічного стимулювання за отримання високої урожайності й олійності насіння; створення сприятливих умов для економічної інтеграції виробників насіння олійних культур і олійно-

жирової продукції, Для світового олійного ринку характерним є не тільки зростання виробництва олійних культур та рослинних олій, але й зростаючий попит на них як для використання на харчові цілі, так і для виробництва біодизельного пального.

Збільшенню прибутковості сприятиме й розробка відповідних стратегічних цільових нормативів. Такі нормативи являють собою детерміновані у часі, кількісно визначені показники бажаного рівня досягнення підприємством відповідної стратегічної мети у сфері операційної діяльності, що обрані як стандарт за критерієм найбільшої відповідності зовнішнім та внутрішнім умовам стратегічного розвитку.

Розробка таких нормативів на ПрАТ «Вінницький олійножировий комбінат» сприятиме:

- формалізації управління економічною ефективністю виробництва продукції на окремих етапах стратегічного періоду;
- забезпеченню більш чіткого усвідомлення менеджерами всіх рівнів управління стратегічних цілей в цій сфері діяльності;
- перетворенню стратегічних цілей у відповідні стратегічні ініціативи з розробкою стратегічних цільових програм;
- створенню необхідного базису організації системи довгострокового, поточного та оперативного планування розвитку операційної діяльності;
- визначенню кількісних еталонів контролю та оцінки діяльності окремих менеджерів і виробничих підрозділів підприємства.

Процес розробки стратегічних цільових нормативів економічної ефективності виробництва продукції на ПрАТ «Вінницький олійножировий комбінат» пропонується здійснювати за послідовністю окремих його етапів, представлених на рис. 3.1.

Крім того, підприємству варто вжити заходів щодо збільшення обсягів реалізації продукції. З цією метою ПрАТ «Вінницький ОЖК» варто шукати нові ринки збуту продукції.

Рисунок 3.1. Блок-схема процесу розробки стратегічних цільових нормативів економічної ефективності виробництва продукції на ПрАТ «Вінницький олійножировий комбінат»

Отже, за рахунок впровадження запропонованих заходів ПАТ «Вінницький олійножировий комбінат» матиме зростання чистого доходу, а також суттєве скорочення витрат.

3.2 Напрямки підвищення ефективності антикризового управління підприємством

Зважаючи на те, що ПрАТ «Вінницький олійножировий комбінат» має певні ознаки кризового стану, доцільним є вживання заходів з покращення антикризового менеджменту. Досить актуальним для підприємства є питання впровадження превентивного антикризового менеджменту. Розробка, організація та впровадження системи превентивного антикризового управління має забезпечуватися антикризовим менеджером, який у свою чергу формує антикризову команду. У загальному значенні антикризова команда (група) – це єдине ефективне ціле, колектив людей, однодумців, об'єднаних спільною ідеєю і метою.

Формування, антикризовим менеджером, ефективної системи превентивного антикризового управління, відбувається через вирішення ним наступних завдань:

- встановлення стратегічних та тактичних цілей відповідно до існуючих вимог до них;
- прийняття нестандартних господарських рішень відповідно до господарських проблем підприємства;
- формування індикаторів зародження та розвитку кризових явищ;
- використання апробованих на міжнародному рівні методів, прийомів та господарських рішень;
- формування плану реструктуризації, санації та підвищення ліквідності підприємства.

Виконання, антикризовим менеджером та антикризовою командою, встановлених завдань відображає рівень готовності підприємства до стресових ситуацій ринку та, відповідно, формує потенційні можливості розвитку господарської діяльності. Тому, необхідність створення системи превентивного антикризового управління є беззаперечною та перспективною складовою у системі управління підприємством.

На першому етапі формування антикризової команди люди придивляються один до одного і до керівника, зв'язок ще не встановлений і виникають конфлікти з причини відсутності взаєморозуміння. Спрямовуючою силою, стержнем розвитку в цей період повинна бути мета. Вона мобілізує команду і весь трудовий колектив, кожен член команди повинен чітко усвідомлювати значимість своєї роботи. Як правило, ясно представляє зміст мети тільки сам керівник або антикризовий керівник, тому на даному етапі саме на нього покладається відповідальність за ознайомлення з завданнями абсолютно всіх членів команди.

Друга стадія характеризується тим, що в команді завершується процес вивчення один одного, розподіляються ролі і визначаються особисті позиції кожного члена. Завдання керівника на цій стадії є створення ядра однодумців.

Третя стадія розвитку колективу характеризується тим, що в ньому поступово виникає інтелектуальна, емоційна і волева єдність.

На практиці технологія створення антикризової команди займає дуже короткий період часу: 1-2 дні. В іншому випадку ефект від антикризового впливу буде менший, оскільки на самому початку антикризовий керівник серед усіх можливих ресурсів має лише час.

Чисельність групи впливає на готовність окремих її членів до певних зусиль, а також на результати діяльності всієї команди. Праця в маленьких групах приносить більше задоволення, так як не тільки схожі погляди членів групи та оточення, а й певна стабілізація групових норм поведінки і розподілу ролей сильніше формують почуття солідарності та спільного впливу. Чисельність впливає також на продуктивність окремих її членів. У працівника, що входить до складу групи з п'яти чоловік, вона вища, ніж у члена групи з тридцяти чоловік. У нечисленній групі менше потреба в керівництві з боку авторитетної особистості, якщо всередині групи досягнута кооперація праці.

Як свідчать дані рисунку 3.2, реалізація превентивного антикризового управління має здійснюватися у сім етапів, які ґрунтуються на сумісності та диверсифікації цілей господарської діяльності підприємства.

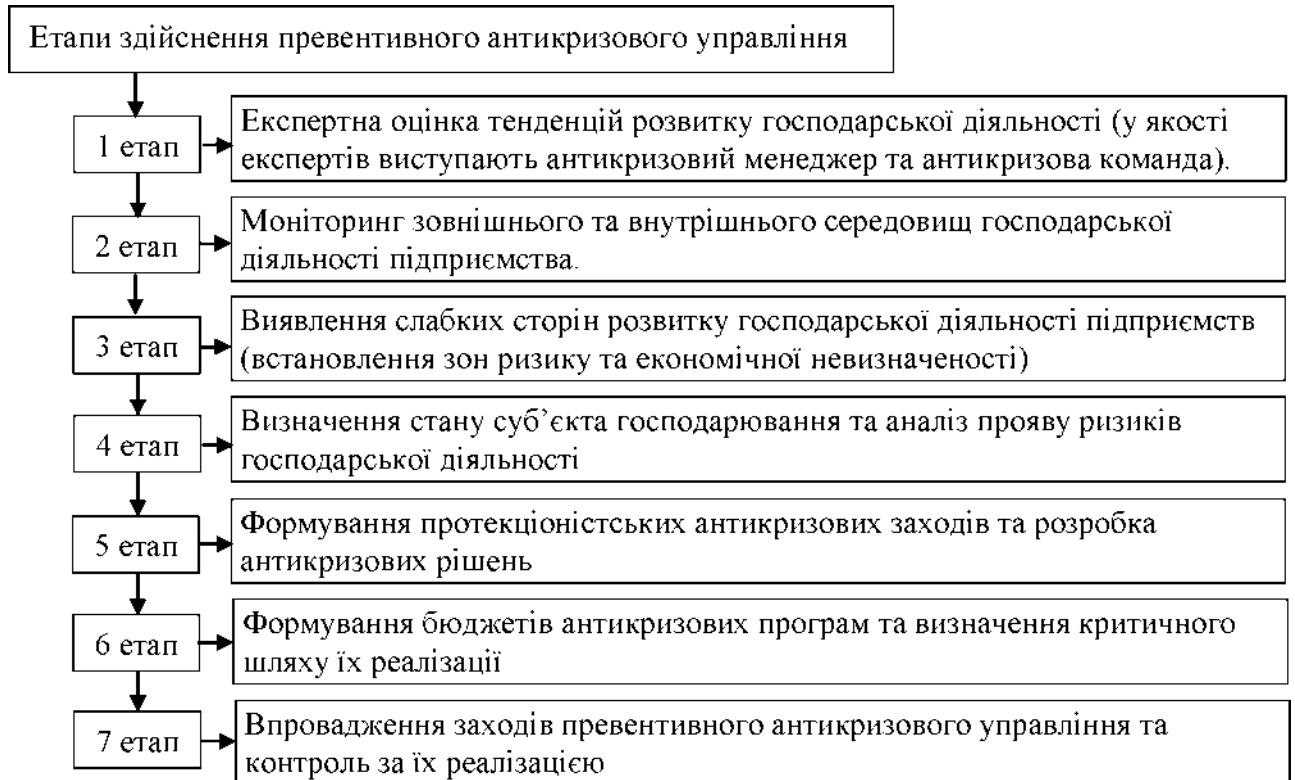

Рисунок 3.2. Етапи реалізації превентивного антикризового управління
ПрАТ «Вінницький олійножировий комбінат»

На першому етапі, проводиться оцінка тенденцій розвитку господарської діяльності підприємства та встановлюється діагностичний висновок або діагноз. Такий діагноз формується на основі експертних висновків і має відображати загальне бачення експертної групи щодо тенденцій розвитку господарського стану.

На другому етапі, проводиться моніторинг зовнішнього та внутрішнього середовищ, що дозволяє визначити слабкі сторони, сильні сторони, можливості та загрози щодо господарської діяльності підприємства.

На третьому етапі, на основі результатів моніторингу, визначаються зони невизначеності та ризику господарської діяльності, що дозволить визначити можливі межі встановлення протекціоністських бар'єрів.

На четвертому етапі, що ґрунтується на результатах попередніх етапів, встановлюється поточний стан підприємства та аналізуються можливі ризики господарської діяльності.

На п'ятому етапі, розробляються антикризові заходи та обґрунтовуються антикризові рішення, щодо забезпечення протекціоністських бар'єрів розвитку кризових явищ.

На шостому етапі, відбувається поєднання антикризових рішень та бюджетів на їх реалізацію. Крім того, визначається критичний шлях реалізації антикризових програм.

На сьомому, останньому, етапі, реалізуються розроблені заходи превентивного антикризового управління та відбувається контроль за їх реалізацією.

Виконання кожного етапу превентивного антикризового управління дозволить, не лише створити необхідні антикризові програми, а і створить умови для виходу кризового стану підприємства.

На рис. 3.3. узагальнено існуючі заходи виходу з кризи.

Серед усіх заходів щодо виведення підприємства з кризи важливе місце посідає формування стратегії інвестиційно-інноваційного розвитку підприємства. Дана стратегія вкрай необхідна для залучення інвестицій, впровадження інновацій, відновлення конкурентоспроможного виробництва, зростання зайнятості населення країни, що приведе до захищеності населення і забезпечення фінансовими ресурсами соціальної сфери країни. Для цього інноваційно-інвестиційна стратегія підприємства повинна мати комплексність, цільову спрямованість, безперервність і містить чіткий напрям розвитку підприємства на довгострокову перспективу.

Підвищення ефективності управління інвестиційною та інноваційною діяльністю на підприємства відбувається за рахунок:

- зниження та управління ризиком і невизначеності;
- забезпечення інформаційними технологіями.

Рисунок 3.3. Заходи щодо виведення ПрАТ «Вінницький олійножировий комбінат» з кризи

Необхідно відзначити, що на інвестиційно-інноваційну активність суттєво впливають розміри підприємства. Якщо підприємство намагається бути інноваційне активним, йому необхідно вивільняти для цього значну частку трудових і фінансових ресурсів; крім того, розробка інноваційних технічних продуктів вимагає років досліджень. Зазвичай, малі і середні підприємства не мають змоги повністю виконувати ці вимоги в силу обмеженості вищевказаних ресурсів та високого рівня ризикованості інноваційно-інвестиційної діяльності.

Саме впровадження в діяльність малих та середніх підприємств системи управління ризиками здатне забезпечити нівелювання наступних ризикоутворюючих факторів:

- відсутність або нестача кваліфікованого персоналу;
- труднощі при знаходженні партнерів з інноваційної діяльності;
- відсутність або нестача інформації про технології;
- відсутність або нестача інформації про ринки;

- невизначений попит на інноваційні товари чи послуги.

Для підвищення ефективності інвестиційної діяльності, пов'язаної з випуском продукції або наданням послуг, необхідно провести наступні організаційно - технічні заходи :

- скорочення термінів випуску продукції і надання послуги;
- скорочення обсягу незавершеного виробництва;
- правильна експлуатація об'єктів, що вводяться, тобто повне використання проектних потужностей, недопущення простоїв техніки, устаткування;
- використання власних джерел фінансування , безвідсоткових позик або безоплатних державних субсидій;
- зниження ризику і невизначеності інвестиційних проектів.

Таким чином, впровадження системи управління ризиками тягне за собою зниження рівня ризику, що є одним з пріоритетних напрямків стимулювання інноваційно-інвестиційної діяльності.

Підприємство має включати специфічні елементи, що дозволяють знизити ризик або зменшити пов'язані з ним несприятливі наслідки. Тому необхідно в залежності від виду ризику і ступеня його впливу на кінцевий результат розробити ряд заходів, що сприяють скороченню наслідків його настання, які узагальнено в табл. 3.1.

Стратегічними завданнями системи управління ризиками ПрАТ «Вінницький олійножировий комбінат» є досягнення наступних результатів:

- вдосконалення вибору стратегічних орієнтирів;
- виявлення проблемних зон у стратегії підприємства;
- забезпечення стабільної і передбачуваної динаміки розвитку підприємства;
- оптимізація взаємодії всіх структур підприємства;
- розробка критеріїв доцільності здійснення інноваційних проектів;

Таблиця 3.1 – Заходи щодо зменшення впливу ризику на ефективність інвестиційно - інноваційної діяльності ПрАТ «Вінницький олійножировий комбінат»

Вид ризику	Способи зниження ризику або пов'язаних із ним несприятливих наслідків
Ризик, пов'язаний з нестабільністю економічного законодавства і поточної економічної ситуацією	Складання договорів на придбання обладнання, що передбачають всі можливі ситуації його неналежного виконання і систему санкцій, що визначають відповідальність за псування устаткування, за різке зниження його вартості на ринку і т.д.
Зовнішньоекономічний ризик (можливість введення обмежень на торгівлю і постачання, закриття кордонів)	В якості гаранта на забезпечення відкритої торгівлі, безперешкодного впровадження на зарубіжні ринки має виступати держава, резидентом якої є редукторний завод.
Неповнота або неточність інформації про динаміку техніко-економічних показників, параметрах нової техніки і технології	Збір достовірної інформації про новітнє обладнання, технології його використання, перевірка цієї інформації.
Коливання ринкової кон'юнктури, цін, валютних курсів	Вибір в якості оплати за договором валюти, що має найменше коливання, збір інформації про кон'юнктуру ринку, про встановлені цінах на обладнання. Пропис в договорі купівлі обладнання, можливості індексування цін.
Невизначеність природно-кліматичних умов, можливість стихійних лих	Страхування придбаного майна.
Виробничо-технологічний ризик (аварії і відмови устаткування, виробничий брак тощо)	Створення резервів і запасів, вдосконалення технологій, зменшення аварійності виробництва, підвищення якості продукції
Невизначеність цілей, інтересів і поведінки співробітників	Ретельний відбір персоналу, що займає керівні посади, розробка правил поведінки учасників в певних «нештатних» ситуаціях, створення керуючого центру, який здійснює синхронізацію їх дій. Розробка системи матеріального стимулювання.
Неповнота або неточність інформації про фінансове становище і ділової репутації партнерів (можливість неплатежів, банкрутств)	Збір достовірної інформації фінансовому становищі партнерів, вимога від них гаранта, застави майна. Складання системи взаємних санкцій.

- здійснення своєчасного фінансування інноваційних проєктів;
- зниження рівня інноваційно-інвестиційних ризиків;
- стимулювання інноваційно-інвестиційної діяльності.

Важливою складовою інформаційного забезпечення підприємства є інформаційні технології, тобто сукупність засобів і методів збирання, реєстрації, обробки, накопичення і доведення до користувача необхідних даних в системі організаційного управління на основі застосування засобів обчислювальної техніки.

Оскільки в управлінні підприємством одним з найважливіших аспектів є інноваційно-інвестиційна складова, то інформаційні технології повинні забезпечувати збирання, реєстрацію, обробку, накопичення і поширення даних щодо інноваційно-інвестиційної діяльності з урахуванням легітимних інтересів зацікавлених сторін.

Система ефективного інформаційного забезпечення інвестиційної діяльності на підприємстві дозволить вирішити наступні проблеми:

- згладжування негативного впливу зовнішнього середовища;
- зменшення витрат часу на прийняття управлінських рішень щодо інвестування та покращення їх якості;
- встановлення довгострокових залежностей між факторами зовнішнього середовища, що раніше не були виявлені;
- збільшення можливостей використання конкурентних переваг підприємства на основі одержаної із зовнішніх джерел інформації (вивчення і аналіз діяльності конкурентів на ринку виробів);
- створення власної структурованої інформаційної бази;
- виявлення нових напрямків діяльності, нових ринків збуту (формування оптимального асортименту продукції та покращення якості виробів);
- використання науково-технічних досягнень, вдосконалення технології виробництва через реалізацію стратегічних цілей інвестиційного планування з оновлення основних фондів виробництва.

Також доцільне створення інформаційної бази щодо інвестиційно -

інноваційної діяльності за центрами відповідальності. Під центром відповідальності розуміють сферу (сегмент) діяльності, у межах якої менеджер самостійно приймає управлінські рішення і несе повну персональну відповідальність за контрольовані ним показники діяльності. Вищий керівник повинен контролювати та оцінювати роботу менеджера нижчого рівня. Менеджер нижчого рівня повинен здійснювати самоконтроль та Інформувати вище керівництво про результати діяльності. Третьою складовою інформаційного забезпечення є технічні засоби та програмне забезпечення ефективного управління підприємством. Щоб мати можливість використовувати ті чи інші інформаційні технології, підприємству необхідно мати певні технічні засоби та програмне забезпечення.

Таким чином, запропоновані заходи сприятимуть удосконаленню рівня управління прибутком на підприємстві.

Висновки до третього розділу

В даному розділі сформовано пропозиції та рекомендації щодо покращення фінансового стану ПрАТ «Вінницький олійножировий комбінат».

Запропоновано впровадити на підприємстві превентивне антикризове управління, яке передбачає наявність антикризового менеджера та антикризової команди. Сформовано етапи реалізації превентивного антикризового управління на ПрАТ «Вінницький олійножировий комбінат».

Визначено заходи щодо зменшення впливу ризику на ефективність інвестиційно - інноваційної діяльності ПрАТ «Вінницький олійножировий комбінат» та стратегічні завдання системи управління ризиками.

Виявлено пріоритетні напрямки розвитку підприємства; сформовано блок-схему процесу розробки стратегічних цільових нормативів економічної ефективності виробництва продукції на ПрАТ «Вінницький олійножировий комбінат». Сформовано заходи щодо збільшення обсягів реалізації продукції. З цією метою ПрАТ «Вінницький ОЖК» варто шукати нові ринки збуту продукції.

ВИСНОВКИ

В магістерській кваліфікаційній роботі сформовано пропозиції та рекомендації щодо покращення фінансового стану підприємств харчової промисловості на основі аналізу управління прибутком.

Виконання поставлених завдань дозволило сформулювати такі висновки:

1. Узагальнення існуючих підходів дозволило визначити прибуток як показник, який визначається як різниця між доходами та витратами та характеризує ефективність господарської діяльності підприємства.

2. Систематизовано функції прибутку та фактори впливу на прибуток.

3. Розкрито види прибутку за різними класифікаційними ознаками.

4. Узагальнено особливості управління прибутком підприємств харчової промисловості. Головною метою управління прибутком є забезпечення збільшення добробуту власників підприємств на цей момент і у перспективі. Ця мета повинна забезпечувати одночасно гармонізацію інтересів власників з інтересами держави і персоналу підприємства.

5. Систематизовано основні завдання, принципи, етапи управління прибутком. Наведено структурну схему управління прибутком.

6. Огляд методик аналізу управління прибутком підприємств надав можливість сформулювати методику аналізу для досліджуваного підприємства.

7. Проведений аналіз харчової промисловості показав, що харчова промисловість є досить значним та стратегічно важливим видом промисловості. Аналіз діяльності підприємств показав, що потрібно вжити заходів щодо підвищення прибутковості діяльності та підвищення якості продукції.

8. Проведений аналіз фінансово-економічного стану ПрАТ «ВОЖК» показав, що підприємству треба покращувати структуру джерел фінансування підприємства, збільшувати власний капітал, удосконалити політику управління фінансовими результатами, підвищувати рівень фінансової стійкості, ділової активності та рентабельності.

9. Аналіз стану управління прибутком показав, що управління прибутком ПрАТ «Вінницький олійножировий комбінат» здійснюється неефективно: у зв'язку із постійним переважанням доходів над витратами, підприємство працює збитково. Доцільним є підвищити якість управління доходами та витратами підприємства, удосконалити стан антикризового управління на підприємстві.

10. Запропоновано впровадити на підприємстві превентивне антикризове управління, яке передбачає наявність антикризового менеджера та антикризової команди. Сформовано етапи реалізації превентивного антикризового управління на ПрАТ «Вінницький олійножировий комбінат».

11. Виявлено пріоритетні напрямки розвитку підприємства; сформовано блок-схему процесу розробки стратегічних цільових нормативів економічної ефективності виробництва продукції на ПрАТ «Вінницький олійножировий комбінат». Сформовано заходи щодо збільшення обсягів реалізації продукції. З цією метою ПрАТ «Вінницький ОЖК» варто шукати нові ринки збуту продукції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бланк И. А. Управление прибылью. К. : НИКА-Центр, 1998. 544 с.
2. Гладка Л. І., Домашенко М. О., Ковальова М. В. Управління прибутком в сучасних умовах. Економіка і регіон: наук. вісник Полтавського національного технічного університету ім. Ю. Кондратюка. 2012. № 1(32). С. 18-23.
3. Єпіфанова І. Ю., Гуменюк В. С. Фактори зростання прибутку підприємства. Молодий вчений. 2016. №7(34). С. 46-49.
4. Джеджула В. В., Єпіфанова І. Ю. Фінансовий аналіз та звітність : практикум. Вінниця : ВНТУ, 2017. 143 с.
5. Брігхем Є. Ф. Основи фінансового менеджменту: Підручник: Пер. з англ. К.: Молодь, 1997. 1000 с.
6. Череп А. В. Економічний аналіз: навчальний посібник. К.: Кондор, 2005. 160 с.
7. Духновська Л. М., Павлов В. С. Прибутковість підприємства: сутність та ефективність управління. Науковий вісник Ужгородського національного університету. 2018. Вип. 17. Ч. 1. С. 100-103.
8. Поддєрьогін А. М., Білик М. Д., Буряк Л. Д. Фінанси підприємств: підручник. 8 вид., перероб. і доп. К.: КНЕУ, 2013. 219 с.
9. Мардус Н. Ю., Товт Ю. М. Особливості формування і використання прибутку підприємства. Вісник Національного технічного університету «ХП». Серія : Технічний прогрес та ефективність виробництва. 2014. № 64. С. 16-19.
10. Майборода О. Є., Сукрушева Г. О., Куліш Є. В. Теоретична сутність категорії «прибуток підприємства». Економіка і суспільство. 2017. Вип. 10. С. 310-313. URL: <http://economyandsociety.in.ua/>.
11. Лисенко Б. О. Шляхи і резерви підвищення прибутковості (дохідності) підприємства. Студентський науковий економічний альманах. 2012. Вип. 1. URL: https://kneu.edu.ua/userfiles/stud_cons_soc_ek_13.
12. Гетьман О. О., Шаповал В. М. Економіка підприємства: Навч. посіб. 2-ге видання. К.: Центр учбової літератури, 2010. С. 313.

13. Мелень О.В., Гаріб'ян Т.А. Актуальність питань розробки напрямів підвищення прибутковості підприємства. Науковий вісник Херсонського державного університету. Економічні науки. 2014. Вип. 8. Ч. 3. С. 91-94.
14. Макалюк І. В., Бершадська І. І. Фактори та резерви підвищення прибутковості на підприємстві. Сучасні проблеми економіки і підприємництва. 2017. Вип. 19. С. 159-166.
15. Опікунова Н. В., Лопата В. Г. Управління прибутком підприємства. Вісник економіки транспорту і промисловості. 2017. № 46. С. 294-298.
16. Гладка Л. І. Управління прибутком в сучасних умовах / Л. І. Гладка, М. О. Домащенко, М. В. Ковальова // Економіка і регіон: наук. вісник Полтавського національного технічного університету ім. Ю. Кондратюка. – 2012. – № 1(32). – 18-23 с.
17. Скалюк Р.В. Управління прибутком підприємств: стратегічний підхід. Фінанси, облік і аудит. 2013. № 2(22). С. 109–118
18. Мелень О.В., Гаріб'ян Т.А. Актуальність питань розробки напрямів підвищення прибутковості підприємства. Науковий вісник Херсонського державного університету. 2014. Вип. 8. Ч. 3. С. 91-94.
19. Николишин С. Є. Прибуток підприємства та особливості управління ним. Молодий вчений. 2017. № 2. С. 299-303.
20. Денисенко Л. О., Кучерявенко Ю. О. Шляхи поліпшення процесу управління прибутком на підприємстві. Вісник Київського національного університету технологій та дизайну. 2014. № 1. С. 145-153.
21. Ткаченко Є. Ю. Сучасні підходи до управління прибутком промислового підприємства. Гуманітарний вісник ЗДІА. 2015. № 47. С. 270–276.
22. Школьник І.О. Фінансовий аналіз : навчальний посібник. К. : Центр учбової літератури, 2016. – 368 с.
23. Загальні вимоги до фінансової звітності: Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 1 [Електронний ресурс] : від 07.02.2013 № 73. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>

24. Дудник Т. О. Прибуток як економічна категорія. LVIII Науково-технічна конференція факультету менеджменту та інформаційної безпеки (2019). URL: <https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-fm/all-fm-2019/paper/view/7654/6362>
25. Дудник Т. О. Рентабельність як основний показник оцінки діяльності підприємства. Молодь в науці: дослідження, проблеми, перспективи (МН-2018). URL: <https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/mn/mn2018/paper/viewFile/5688/4821>.
26. Дудник Т. О. Особливості сфери планування фінансової діяльності підприємств. LVII Науково-технічна конференція факультету менеджменту та інформаційної безпеки (2018). URL: <https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/all-fm/all-fm-2018/paper/view/4232/3451>.
27. Харчова промисловість України: стан, тенденції та перспективи розвитку / Л.О. Пашнюк // Економічний часопис-XXI. – 2012. – № 9-10. – С. 60-63.
28. Розвиток промисловості для забезпечення зростання та оновлення української економіки : науково-аналітична доповідь / за ред. д-ра екон. наук Дейнеко Л.В. ; НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогнозів. НАН України». К., 2018. 158 с.
29. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
30. Характеристика стану олії в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukroilprom.org.ua>.
31. ТОП-10 українських виробників соняшникової олії. URL: <https://agravery.com/uk/posts/show/top-10-ukrainskih-virobnikiv-sonasnikovoi-olii>.
32. Офіційний сайт ПрАТ «Вінницького олійножирового комбінату» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://vmzhk.vioil.com>
33. Дудник Т. О. Особливості управління прибутком підприємств харчової промисловості. Молодь в науці: дослідження, проблеми, перспективи (МН-2020) <https://conferences.vntu.edu.ua/index.php/mn/mn2020/paper/viewFile/8411/7023>

ДОДАТКИ

Додаток А
Міністерство освіти і науки України
Вінницький національний технічний університет
Факультет менеджменту та інформаційної безпеки
Кафедра фінансів та інноваційного менеджменту

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри ФІМ

д.е.н., проф. В. В. Зянько

_____ (підпис)

«15» жовтня 2019 р.

ТЕХНІЧНЕ ЗАВДАННЯ

на виконання магістерської кваліфікаційної роботи

на тему: УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ ПІДПРИЄМСТВ ХАРЧОВОЇ
ПРОМИСЛОВОСТІ (НА ПРИКЛАДІ ПРИВАТНОГО АКЦІОНЕРНОГО
ТОВАРИСТВА «ВІННИЦЬКИЙ ОЛІЙНОЖИРОВИЙ КОМБІНАТ»)

08-43.МКР.006.00.003ТЗ

Науковий керівник: к.е.н., доцент каф. ФІМ
наук. ступінь, вчене звання (посада)

_____ Ткачук Л. М.
підпис (прізвище, ініціали)

Студент групи МФК-18м
назва групи

_____ Дудник Т. О.
(підпис) (прізвище, ініціали)

Вінниця 2019 р.

1. Підстава для виконання магістерської кваліфікаційної роботи (МКР)
наказ №254 по ВНТУ від «02» жовтня 2019р. про затвердження теми МКР.

2. Мета і призначення магістерської кваліфікаційної роботи

актуальність і обґрунтування необхідності виконання МКР: Прибуток відіграє ключову роль у діяльності будь-якого підприємства і соціально-економічному розвитку країни в цілому. Для підприємницької структури він одночасно є і метою, і результатом, і стимулом, і чинником економічної безпеки. Величина прибутку підприємства впливає на формування фінансових ресурсів підприємства; збільшення ринкової вартості підприємства; ефективність виробничої діяльності; економічний розвиток держави.

мета: формування пропозицій та рекомендацій щодо покращення фінансового стану підприємств харчової промисловості на основі аналізу управління прибутком.

завдання:

- дослідити сутність прибутку як економічної категорії;
- узагальнити особливості управління прибутком підприємств харчової промисловості;
- розглянути методики аналізу управління прибутком підприємства;
- проаналізувати стан та перспективи розвитку харчової промисловості України;
- надати загальну характеристику ПрАТ «Вінницький олійножировий комбінат»;
- проаналізувати фінансовий стан ПрАТ «Вінницький олійножировий комбінат» за 2016-2018 рр.;
- здійснити оцінку стану управління прибутком ПрАТ «Вінницький олійножировий комбінат» за 2016-2018 рр.;
- сформулювати пропозиції та рекомендації щодо покращення фінансового стану ПрАТ «Вінницький олійножировий комбінат».

3. Завдання для виконання економічної розрахункової частини МКР

Розрахувати показники фінансово-економічної діяльності ПрАТ «Вінницький олійножировий комбінат»: коефіцієнт покриття, коефіцієнт швидкої ліквідності, коефіцієнт абсолютної ліквідності, коефіцієнт фінансової незалежності, коефіцієнт концентрації залученого капіталу, коефіцієнт фінансового ризику, коефіцієнт маневреності власного капіталу, коефіцієнт оборотності активів, коефіцієнт оборотності власного капіталу, забезпеченість запасів власним оборотним капіталом, коефіцієнт оборотності активів.

4. Вихідні дані для написання магістерської кваліфікаційної роботи

Гладка Л. І., Домащенко М. О., Ковальова М. В. Управління прибутком в сучасних умовах. Економіка і регіон: наук. вісник Полтавського національного технічного університету ім. Ю. Кондратюка. 2012. № 1(32). С. 18-23.
Духновська Л. М., Павлов В. С. Прибутковість підприємства: сутність та ефективність управління. Науковий вісник Ужгородського національного

університету. 2018. Вип. 17. Ч. 1. С. 100-103. Мардус Н. Ю., Товт Ю. М. Особливості формування і використання прибутку підприємства. Вісник Національного технічного університету «ХПІ». Серія : Технічний прогрес та ефективність виробництва. 2014. № 64. С. 16-19. Майборода О. Є., Сукрушева Г. О., Куліш Є. В. Теоретична сутність категорії «прибуток підприємства». Економіка і суспільство. 2017. Вип. 10. С. 310-313. Макалюк І. В., Бершадська І. І. Фактори та резерви підвищення прибутковості на підприємстві. Сучасні проблеми економіки і підприємництва. 2017. Вип. 19. С. 159-166, фінансова звітність ПрАТ «Вінницький олійножировий комбінат» за 2016-2018 рр.

5. Виконавець МКР – Дудник Тетяна Олександрівна, ст. гр. МФК-18м.

6. Вимоги до виконання МКР

В процесі виконання магістерської кваліфікаційної роботи потрібно визначити резерви підвищення ефективності діяльності підприємства, використовуючи варіантний аналіз, засоби моделювання. Бажано, щоб робота виконувалась на замовлення підприємства.

7. Етапи МКР і терміни їх виконання

Таблиця 1 – Етапи МКР і терміни їх виконання

Етапи МКР	Зміст етапу	Термін виконання	Очікувані результати
1	2	3	4
Вибір напрямку дослідження	Добір, вивчення та узагальнення науково-економічної та статистичної інформації; розгляд можливих напрямів досліджень та їх оцінювання; вибір напрямку дослідження; обґрунтування прийнятого напрямку дослідження; розроблення, погодження і затвердження ТЗ на МКР	червень-вересень	план МКР
Основна (економічна) частина роботи	Теоретичне дослідження проблеми	III декада жовтня	розділ 1
	Аналітична частина	II декада листопада	розділ 2
	Розробка рекомендацій та пропозицій	I декада грудня	розділ 3
Узагальнення результатів досліджень, підготовка до захисту роботи	Узагальнення результатів теоретичних та аналітичних досліджень та написання доповіді на захист МКР; оформлення ілюстративного матеріалу, підготовка презентації ДР в редакторі <u>Microsoft Office PowerPoint</u>	I декада грудня	акт впровадження, ілюстративний матеріал, презентація
Попередній захист МКР	Перевірка МКР на плагіат; одержання відзиву наукового керівника та рецензії; попередній захист МКР	II декада грудня	результат перевірки на плагіат, відгук, рецензія
Захист МКР	Основний захист МКР	III декада грудня	доповідь та відповіді на питання

8. Очікувані результати

У результаті виконання магістерської кваліфікаційної роботи очікується одержання обґрунтованих рекомендацій та пропозицій, які можуть бути використані на ПрАТ «Вінницький олійножировий комбінат», з метою підвищення ефективності його діяльності та покращення фінансових результатів.

9. Матеріали, які подають після завершення написання МКР та її етапів

Переплетена пояснювальна записка магістерської кваліфікаційної роботи; графічний матеріал; відгук керівника; рецензія зовнішнього рецензента.

10. Порядок приймання МКР та її етапів

Результати магістерської кваліфікаційної роботи розглядаються керівником роботи та завідувачем кафедри відповідно до етапів роботи та термінів їх виконання; проводиться попередній захист роботи та офіційний захист магістерської кваліфікаційної роботи.